

Прыйшоў вечар — гучыць трамбон

Пяць гадоў таму сталічная плошча Свабоды ўпершыню стала месцам, дзе прынята праводзіць чэрвеньскія суботы, слухаючы джаз. Цяпер ужо музычныя вечары каля ратушы — адна з традыцыйных культурных падзей лета. І чакаюць яе не толькі мінчукі. На бясплатныя канцэрты з удзелам зорак сусветнага маштабу ахвотна едуць і жыхары іншых гарадоў Беларусі. З мінулага года ў фестывалі “Джазавыя вечары з банкам БелВЭБ” удзельнічаюць яшчэ і прадстаўнікі будучага зорнага пакалення. Да выступу ў наступную суботу, якім распачнецца сёлетняя серыя канцэртаў, рыхтуецца 12-гадовы трамбаніст з пасёлка Чырвоная Слабада Салігорскага раёна Ілья КІСЯЛЁЎ.

Ганна ШАРКО / Фота аўтара

Ілья іграе на трамбоне толькі чатыры гады, але за гэты час ужо стаў уладальнікам Гран-пры V міжнароднага конкурсу джазавай і эстраднай музыкі JAZZ TIME — 2016, прайшоў у фінал Міжнароднага конкурсу юных музыкантаў “Шчаўкунчык — 2018” у Маскве і толькі тыдзень таму вярнуўся з кастыngu ўсерасійскага конкурсу юных талентаў “Сіняя птушка”, які прайшоў паспяхова.

— Калі я першы раз убачыў трамбон, мне ён адразу спадабаўся, — усміхаецца Ілья. — Мне падалося, што гэта самы складаны інструмент, таму я і захацеў на ім граць. Акрамя музыкі, люблю ездзіць на рыбалку і гуляць з сябрамі.

Соцыум

КАЛОЖСКИ ПАДВОРАК ПАТРАБУЕ ПАРАТУНКУ

Ці праўда рабочыя, пакінутыя без нагляду археолагаў, знішчылі культурны слой? “К” з’ездзіла ў Гродна, каб разабрацца ў спрэчках наконт рамонт Каложы.

ст. 5

Рэдакцыя плюс

“НЕ МАЮ ПРАВА НА ПАМЫЛКУ”

“К” сустрэлася з новым дырэктарам Нацыянальнага гістарычнага музея Паўлам САПОЦЬКАМ і яго калегамі.

ст. 6 — 7

Крытычная маса

“МАЛАДЗЕЧНА-2018”: ГІСТОРЫЯ, ПАДЗЕЯ, З’ЯВА?

Роўна тыдзень таму завяршыўся фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. “К” разважае, што там адбываецца цягам 25 гадоў.

ст. 9

Заканчэнне — на старонках 2 — 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

917719941478007 18024

Афіцыйна

3 11 па 17 чэрвеня ў Мінску і Брэсце праходзяць Дні культуры В'етнама ў Рэспубліцы Беларусь.

Урачыстая цырымонія адкрыцця міжнароднай акцыі адбылася 13 чэрвеня ў Белдзяржфілармоніі. Да свята далучыліся першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Ірына Дрыга і начальнік упраўлення міжнароднага супрацоўніцтва Міністэрства культуры, спорту і турызму В'етнама спадар Нгуен Чунг Кхань, якія ў сваіх вітальных прамовах адзначылі вынікі шматгадовага плённага супрацоўніцтва як у эканамічнай, так і ў культурнай сферах нашых краін. У сёлетнюю праграму Дзён культуры ўвайшлі не толькі выступленні в'етнамскіх мастацкіх калектываў у Мінску і Брэсце, але і выстава "Нацыянальны касцюм і народныя промыслы В'етнама" ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі.

Фота Ганны ШАРКО

Наша кіно ў Кітаі

Пяць айчынных стужак прадстаўляе беларуская дэлегацыя на кінафестывалі краін-удзельніц Шанхайскай Арганізацыі супрацоўніцтва (ШАС), што праходзіць днямі ў горадзе Цындао Кітайскай Народнай Рэспублікі.

Фестываль распачаўся 13 чэрвеня і завяршыцца заўтра. За гэты час замежныя глядачы ўбачылі фільм "Тум-Пабі-Дум" (рэжысёр Вячаслаў Нікіфараў), "Рыжык у Залюстрэччы" (рэжысёр Алена Турава), "Сляды на вадзе" (рэжысёр Аляксандр Анісімаў), "Масакра" (рэжысёр Андрэй Кудзіненка), "Салодкае развітанне Веры" (рэжысёр Аляксандра Бутар).

У склад беларускай дэлегацыі ўвайшлі: начальнік аддзела па кінематаграфіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр Рыдван, генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Уладзімір Карачэўскі, рэжысёр, памочнік генеральнага дырэктара па творчых пытаннях Нацыянальнай кінастудыі "Бе-

ларусьфільм" Вячаслаў Нікіфараў, актрыса Валерыя Арланава, акцёр Павел Харланчук-Южакоў, рэжысёр Аляксандр Анісімаў, актрыса Вераніка Пляшкewіч, рэжысёр Алена Турава. У якасці члена журы на кінафестываль ШАС запрошана старшы навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт Наталля Агафонава.

Падчас фестывалю запланаваны перамовы з прадстаўнікамі краін-удзельніц ШАС: Афганістана, Індыі, Ірана, Казахстана, Кіргізіі, Манголіі, Пакістана, Расіі, Таджыкістана, Узбекістана.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОДТЭНДЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **агладальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асобны нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэвізуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2018. Наклад 3 854. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 15.06.2018 у 19.20. Замова 2023. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Будучыня галіны ў руках маладых

16 чэрвеня міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар правёў сустрэчу "без гальштукі" са студэнтамі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Ён адзначыў, што сваёй місіяй на пасадзе кіраўніка падуладнага ведамства ён бачыць неабходнасць зрабіць як мага болей для творчай моладзі.

Настася ПАНКРАТАВА / Фота Ганны ШАРКО

Юрый Бондар прызнаўся, што заўжды з асаблівым трымценнем уваходзіць у вучэбныя аўдыторыі, бо 17 гадоў свайго жыцця адаў Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту культуры і мастацтваў, з якіх апошнія пяць з'яўляўся рэктарам ВНУ. Па яго завярэнні, ён добра ведае праблемы творчай моладзі, заўжды адкрыты да дыялогу з будучай культурнай элітай краіны.

— Мы жывём у эпоху постіндустрыяльнага грамадства, калі развіццё эканомікі ў многім адбываецца не за рахунак прамысловай вытворчасці, а за кошт ідэй. Таму будучае краіны залежыць таксама і ад крэатыўнай творчай моладзі, — зазначыў выступоўца.

Міністр распавёў студэнтам, чым жыве сучасная беларуская культура, якія праблемы стаяць перад галіной. Ён нагадаў,

што на дадзены момант на падначаленую яму плынь выдаткоўваецца 0,4 працэнта ўнутранага валавага прадукту. Культура фінансуецца па двух асноўных каналах: з праграмы "Культура Беларусі" (за бягучы год будзе засвоена амаль 586 мільёнаў рублёў) і бюджэтных сродкаў, якія выдаткоўваюцца на ўтрыманне галіны (прыкладна 459 мільёнаў рублёў).

У канферэнц-зале гучаў расповед пра рэканструкцыю аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны ў Гродзенскай вобласці, рэгіянальныя ўстановы культуры, прановы будынак Брэсцкага тэатра лялек (адкрыцця якога колькі гадоў ужо чакала выдатны калектыў), Нацыянальную кінастудыю "Беларусьфільм". Да актыўнага супрацоўніцтва з апошняй міністр заклікаў студэнтаў факультэта экранных

мастацтваў, паабяцаўшы будучым кінематаграфістам усялякую дапамогу.

Па яго словах, Беларусь — адзіная з усіх краін СНД змагла захаваць сістэму бесперапыннай мастацкай адукацыі. У нас 433 установы адукацыі ў сферы культуры (410 дзіцячых школ мастацтваў, 20 каледжаў, 3 творчых ВНУ). 108 тысяч дзяцей вучацца ў ДШМ, лепшыя з іх ідуць у каледжы і ВНУ.

— Конкурсы ў акадэміі музыкі і мастацтваў, а таксама ва ўніверсітэце культуры і мастацтваў з года ў год растуць. Мы стабільна выконваем кантрольныя лічбы прыёму, якія даводзіць нам дзяржава. Нам удалося адстаяць тэрмін навучання ў творчых ВНУ, і мы будзем працягваць палітыку па фарміраванні асаблівага прававога статусу гэтых навучальных устаноў. Шэраг

нашых прапаноў ужо сфарміраваны для ўнясення зменаў у Кодэкс аб адукацыі, які будзе ў бліжэйшы час разглядацца ў парламенце, — падкрэсліў міністр.

Кіраўнік ведамства заклікаў і балючае для БДАМ пытанне па ўвядзенні ў працоўны стан тамтэйшага вучэбнага тэатра, якога студэнты тэатральнага факультэта не могуць дачакацца ўжо вось як два гады пасля заканчэння рэканструкцыі асноўнага корпуса акадэміі. Спадар Бондар паабяцаў, што рамонт абавязкова будзе дачынены да ладу.

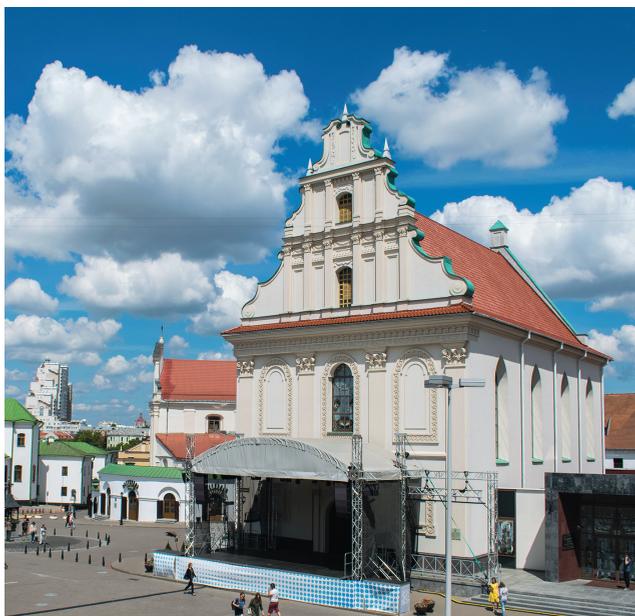
Прысутныя на сустрэчы студэнты скарысталіся магчымасцю задаць хвалючыя іх пытанні. Цікавіліся месцамі ў студэнцкім інтэрнаце: ён разлічаны на 201 месца, але яшчэ шэсць дзясяткаў ахвотных стаяць у чарзе на забеспячэнне месцаў пражывання

Прыйшоў вечар — гучыць трамбон

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

— З прафесійнага пункту гледжання хачу адзначыць, што ў хлопчыка неверагодны прыродны — а, можа, тут і настаўнік дапамог — джазавы штрых, — адзначае рэжысёр музычных вечароў Андрэй Каліна. — Выканаўца, які займаецца на духавых інструментах, павінен вельмі напружвацца, але Ілья грае даволі чыста для свайго ўзросту. Ён адчувае інструмент, чуе і разумее яго. Акрамя ўсяго, валодае ім на адпаведным тэхнічным узроўні. І я спадзяюся, што мы зможам здзівіць публіку новымі гранямі яго таленту на першым канцэрце.

Па завяршэнні леташняга фестывалю на працягу года арганізатары

Джазавыя канцэрты адбудуцца на плошчы Свабоды 23 і 30 чэрвеня, а таксама 7 ліпеня. Пачатак у 20.30. Уваход вольны.

актыўна шукалі не толькі таленавітых дзяцей, але ўвогуле маладых і цікавых

беларускіх музыкантаў з правінцыі. І знайшлі: таксама да канцэртнай пра-

грамы далучыцца калектыў Minimal Groove Band з горада Іванава.

— Яны так гараць жадаюць выконваць якасную музыку на вышэйшым узроўні, што мы з задавальненнем прапанавалі ім выступіць на нашым фестывалі, — кажа Андрэй Каліна. — Мы вялі перамовы з кіраўніцтвам Іванаўскага райвыканкама і іх аддзелам культуры, каб прывеці таленавіты гурт у сталіцу.

Пасля Ільі выступаюць: Алекс Сіпягін — труба (ЗША), Аляксей Losh Малахаў — саксафон (Нямеччына), Уладзімір Міхновіч — саксафон (Беларусь), Дзмітрый Бударын — трамбон (Расія — Беларусь), а таксама Жаандэр Сантас — вакал, гітара (Бразілія) і Minimal Groove Band (Беларусь).

на час вучобы. Міністр культуры распавёў, што пакуль востра стаіць пытанне з рамонтам інтэрнэ-тата акадэміі музыкі. Яе студэнты зараз жывуць у студэнцкай вёсцы. Калі яны вярнуцца ў родныя сцены, можна будзе весці размову пра квоты на тыя месцы для іншых устаноў сферы культуры.

Гаварылі і пра віды мастацтваў, у якіх амаль не бывае конкурсаў для пачаткоўцаў у прафесіі. Гэтыя абставіны перакрываюць магчымасць прэтэндаваць таленавітай моладзі на падтрымку Спецыяльнага фонду Прэзідэнта. Юрый Бондар папрасіў рэктара акадэміі мастацтваў Міхаіла Баразну да восені падрыхтаваць прапановы па ўсталяванні асаблівага парадку для такіх катэгорый у палажэнні Фонду.

Міністр упэўнены ў неабходнасці выходзіць маладыя кадры, ствараць умовы для іх працоўвання. У беларускім мастацтве шмат усімі прызнаных мэтраў, але час няёмольны — і тыя, на каго раўняюцца сёння, сыходзяць. Гэтая ніша не павінна заставацца пустой. Па меркаванні Юрыя Бондара, трэба дабівацца таго, каб таленты прызнаваліся ў маладым узросце. І прыгадаў Валянціна Елізар’ева, які стаў галоўным балетмайстрам Вялікага тэатра оперы і балета БССР у 26 гадоў, а ў 38 атрымаў ганаровае званне народнага артыста СССР.

— Сваёй місіяй я бачу неабходнасць закласці падмурак для будучага, які стане асновай для развіцця нашай культуры праз дзесяцігоддзі, — падсумаваў міністр.

К

У праграме і духавы батл паміж музыкантамі.

Сёлета кожны джазавы вечар будзе адпавядаць пэўнай тэматыцы: 23 чэрвеня слухачоў чакае лацінаамерыканскі джаз, 30 чэрвеня — традыцыйны і сучасны, а 7 ліпеня спецыяльная жаночая праграма “У джазе толькі дзяўчыны”. Кожны вечар джазмэны будуць завяршаць выкананнем знакамітай кампазіцыі Майлса Дэвіса So what.

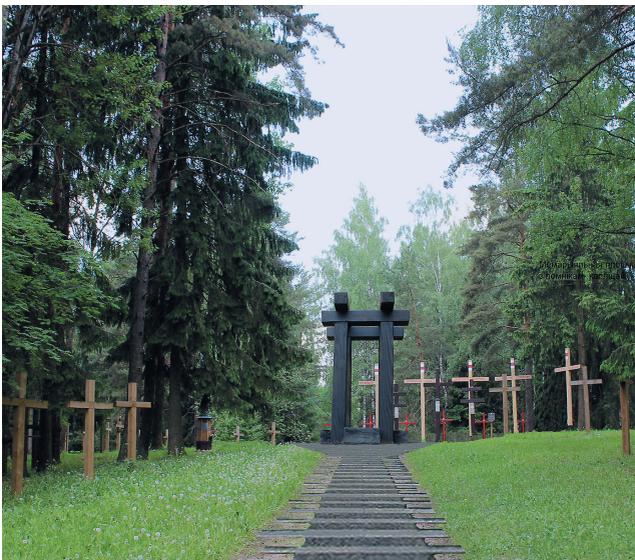
Гэту п’есу абралі невыпадкова: менавіта яе назвала на агульным сходзе ўсе музыканты ў адказ на пытанне пра самую знакамітую джазавую кампазіцыю. Традыцыю завяршаць усе канцэрты аднолькавай музычнай тэмай увялі летась, калі ўздзельнікі джазавых вечароў разам гралі п’есу Хуана Тызола “Караван”.

К

Абвешчаны ў сакавіку конкурс на эскізны праект помніка ахвярам палітычных рэпрэсій у Курапатах выходзіць на завяршальную стадыю. З шэрагу прадстаўленых праектаў журы вылучыла тры. Іх аўтары працягнуць творчае саборніцтва — дапрацоўваюць эскізы да 1 ліпеня. Пра гэта паведаміў рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл Баразна.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Гаворка пра неабходнасць стварэння годнага мемарыялу на месцы масавых расстрэлаў ва ўрочышчы Курапаты ідзе даўно. Бадай, з таго моманту, як назва ўрочышча, вобразна кажучы, выбухнула сярод беларусаў напрыканцы 1980-х. Тады ж загаварылі і пра помнік. Былі і канкрэтныя прапановы. Сёння, мяркую, можа, і добра, што ніводная з іх не была рэалізаванай. Савецкая манументальная школа мае свае вартасці, каштоўны досвед, але для стварэння такога мемарыялу патрэбны іншы творчы менталітэт, пластычны мысленне. Так здарылася, што ў Курапатах, можна сказаць, стыхійна з’явіўся народны мемарыял. Хтосьці лічыць, нічога большага і непатрэбна — сосны і крыжы найлепшае, што толькі можна сабе ўявіць. Іншыя кажуць, што мемарыял ад імя дзяржавы і ўсяго беларускага грамадства неабходны — як знак таго, што мы ўсе разам пераадолелі цяжкае мінулае, сацыяльна пасталелі, і Курапаты на

“Спіце спакойна, гэта не паўторцыца”

Варыянты праектных прапаноў помніка ў Курапатах.

нашай зямлі больш ніколі не паўторацца.

Зараз адной з умоў конкурса было захаванне існуючага народнага мемарыялу. Яе строга прытрымліваліся ўсе ўдзельнікі. Журы адхіліла праекты, дзе выразна прысутнічала рэлігійная тэма. Таксама

непрымальнай была і сімволіка палітычная. Не прыйшліся журы да спадабы і тыя прапановы, якія маглі б разбурыць ці незазнавальна змяніць ландшафт урочышча. Праекты, якія прайшлі гэтую стадыю выпрабавання, яднае філасофскае ўспрыман-

не рэчаіснасці нават у яе трагічных праявах. На мемарыяле ахвярам атамнай бамбардзіроўкі ў Хірасіме напісана: “Спіце спакойна, гэта не паўторцыца”. Мяркую, на такі лад мусіць настройваць людзей і будучы мемарыял у Курапатах.

Збор сродкаў на памятны знак вядзецца з мінулага года. Грошы ідуць на дабрачынны рахунак, адкрыты на базе Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь. Ужо сабрана каля 12 тысяч беларускіх рублёў.

К

Страта

8 чэрвеня пайшоў з жыцця Міхась Іосіфавіч Мушынскі. Літаратуразнавец, крытык, прафесар, доктар філалагічных навук, аўтарытэтны даследчык гісторыі беларускай літаратуры.

Прафесар Міхась Мушынскі ўвасабляў у сабе цэлую эпоху ў беларускім літаратуразнаўстве. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР імя Якуба Коласа (1980), нястомны даследчык, які пачынаючы з 1956 года больш за паўстагоддзі працаваў у Інстытуце мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы.

Навуковая дзейнасць Міхася Мушынскага

пачалася яшчэ з працы над кандыдацкай дысертацыяй “Творчая гісторыя паэм Якуба Коласа “Новая зямля” і “Сымон-музыка”, якая была паспяхова абаронена ў 1963 годзе і апублікавана асобнай манаграфіяй пад назвай “Ад задумы да здзяйснення: Творчая гісторыя “Новай зямлі” і “Сымона-музыкі” (1965). Можна сцвярджаць, што пасля гэтай кнігі вывучэнне творчай гісторыі лепшых твораў беларускіх класікаў натхніла не аднаго вучонага.

Вяртанню забароненых імёнаў была прысвечана манаграфія Міхася Мушынскага “Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 20 — 30-я гады” (1975). Даследаванне

адкрыла ці, лепш сказаць, узнавіла ў грамадскай свядомасці дзясяткі імёнаў і постацей выдатных вучоных: Яўхіма Карскага, Мікалая Янчука, Максіма Гарэцкага, Івана Замціна, Адама Бабарэкі і іншых. Аўтар пазней абараніў па гэтай манаграфіі дысертацыю і атрымаў вучоную ступень доктара філалагічных навук (1978).

У 1979 годзе Міхась Іосіфавіч Мушынскі стаў загадчыкам сектара (аддзела) выданняў і тэксталагіі і, працягваючы традыцыі і напрацоўкі вучоных 1920-х, стварыў беларускую тэксталагічную школу.

Акрамя таго, менавіта Міхась Іосіфавіч як тэксталаг кіраваў падрыхтоўкай і ажыццяўленнем выдання 13 навукова каменціраваных Збораў твораў беларускіх пісьменнікаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Івана Мележа, Піліпа Пестрака, Змітрака Бядулі, Міхася Лынькова, Пятруся Броўкі, Максіма Гарэцкага,

Міхася Зарэцкага, Максіма Багдановіча.

Таксама навуковец за сваё жыццё стварыў шэраг кніг, якія сталіся сапраўднай класікай беларускага літаратуразнаўства: “Летапіс жыцця і творчасці Якуба Коласа” (1982), “Тэксталагія твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа” (2007), “Падзвіжнік з Малой Багацькаўкі: Жыццёвы і творчы шлях Максіма Гарэцкага” (2008; 2013) і многія іншыя. Усё гэта сапраўдныя навуковыя шэдэўры, цікавыя нават для не звязанага з беларускай літаратурай чытача.

Калектыў газеты “Культура” смуткуе з прычыны смерці прафесара, доктара філалагічных навук Міхася Іосіфавіча МУШЫНСКАГА і выказвае глыбокія спачуванні яго дачцэ Таццяне Міхайлаўне Мушынскай і ўсім родным і блізкім.

Буйнамаштабныя праекты нахштальт аздобы будынкаў, якія разам з акрэсленай функцыяй маюць і прэзентацыйнае прызначэнне (Нацыянальная бібліятэка, Палац Незалежнасці і гэтак далей), стварэнне мемарыялаў ці агульная эстэтызацыя грамадскай прасторы — усё гэта патрабуе скаардынаванай працы людзей розных творчых і вытворчых спецыяльнасцей. Такую каардынацыю і ажыццяўляюць некалькі спецыялізаваных арт-камбінатаў, падпарадкаваных Беларускаму саюзу мастакоў. Яны ж складаюць аснову эканамічнай дзейнасці і, адпаведна, самага існавання творчага аб'яднання.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

МАСТАЦТВА ТРЭБА РЭКЛАМАВАЦЬ

Па вясне ў сталічным Палацы мастацтва праходзіла выстава пад назвай “Арт-Камбінаты”. Экспазіцыя распавядала пра дзейнасць Камбіната дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва імя Аляксандра Кішчанкі ў Барысаве, а таксама Скульптурнага і Мастацкага камбінатаў у Мінску.

Менавіта ў Барысаве вытканы славыты “Габелен Стагоддзя”, унесены ў Кнігу рэкордаў Гінэса, а таксама габелены, што ўпрыгожваюць Вялікі тэатр, Палац Рэспублікі, Палац Незалежнасці, Палац культуры прафсаюза. З нядаўніх вядомых работ Скульптурнага камбіната — бронзавая “Брама памяці” для мемарыяльнага комплексу ў Трасцянец, “Звон, які маўчыць” для Светлагорска, помнік князю Ёўсяславу Чарадзею для Полацка і князю Альгерду для Віцебска. На Мастацкім камбінаце рабіліся вітражы, мазаікі, фрэскі, сграфіта, вядомыя бадай кожнаму мінчуку, стваралася аздоба ўсіх станцый сталічнага метро. Апошнім часам камбінат выконвае заказы Царквы.

Многія з наведвальнікаў адкрылі для сябе тое, што такія выдатныя ўзоры дэкаратыўнага і манументальнага мастацтва ствараліся і ствараюцца на беларускай вытворчай базе. Арганізатары ж не хавалі рэкламнага характару выставы і сваіх надзей на тое, што пасля прэзентацыі ў згаданых прадпрыемстваў пашырыцца кола заказчыкаў. Бо мэтай быў зусім не агляд дасягненняў, але асэнсаванне дзейнасці камбінатаў з вызначэннем доўгатэрміновай перспектывы — як найлепшым чынам скарыстаць творчы патэнцыял і вытворчыя магчымасці Саюза мастакоў.

БАРЫСАЎ ЧАКАЕ

На першы погляд сітуацыя асаблівай трывогі не выклікае — камбінаты ўсё ж працуюць. Але справа ў тым, што захаваць наяўны патэнцыял можна толькі пры ўмове ягонага развіцця. Беларусь — адзіная краіна на постсавецкай прасторы, дзе мастацкія камбінаты ўвогуле захаваліся і неак упісаліся ў но-

вья эканамічныя стасункі. Хочацца дадаць — пакуль яшчэ захаваліся.

У апошнія гады немалыя сродкі ўклалі ў рэканструкцыю Скульптурнага камбіната. І калі раней частку работы ён быў вымушаны аддаваць староннім выканаўцам, цяпер з'явілася

“Арт-камбінаты”.
Фрагмент экспазіцыі.

магчымасць ажыццяўляць увесь тэхналагічны цыкл на ўласнай базе. Тое, што прадпрыемства пачуваецца някелска, відаць і па колькасці ўжо згаданых помнікаў і дэкаратыўнай пластыкі, што з'явілася ў розных гарадах краіны.

Наступным у чарзе на інвестыцыйны мусіць быць Барысаўскі камбінат дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва імя Аляксандра Кішчанкі — айчыны флагаман па вырабе мастацкага тэкстылі і керамікі, які цяпер збольшага жыве за кошт сучаснай прадукцыі, паколькі заказу на габелены стала менш.

ШТО БЫЛО, ЁСЦЬ І МОЖА БЫЦЬ

З 1975 года менавіта ў Барысаў цэлымі курсамі размяркоўвалі керамістаў і мастакоў па тэкстылі, хця ехалі туды яны не надта рваліся — далекавата ад Мінска. Як згадвае мастак па тэкстылі Ала Непачаловіч, работы хапала ўсім, бо існавала правіла, паводле якога два працэнты ад кошту ўзвядзення грамадскага будынка мусілі пайсці на ягоную аздобу. Габелены лічыліся тады ці не найлепшым дэкорам для грамадскіх інтэр'ераў, значна прэстыжнасці. Заказыкі з усяго Савецкага Саюза па два гады ў чарзе стаялі за барысаўскай прадукцыяй.

Творчасць і вытворчасць

Ткачыкі габеленавага ўчастку мелі найбагацейшы досвед і праз гэта ўнікальную кваліфікацыю. Акрамя вытворчай базы, Барысаўскі камбінат быў яшчэ і творчай лабараторыяй, дзе ладзіліся сустрэчы мастакоў дэкаратыўна-прыкладнага сферы з ўсяго СССР. У гэтым сэнсе Барысаў стаў у адным шэрагу з такімі цэнтрамі прафесійнага сумоўя як Дзінтары, Сенж, Гурзуф.

Скончылася ўсё гэта недзе ў 1990 годзе. Частку вытворчых памяшканняў набылі новыя гаспадары. У памяшканні габеленавага ўчастка

вытворчасці дзесяцігоддзі таму. Калісьці самі мастакі не надта хацелі выпраўляцца з Мінска ў Барысаў, а зараз яшчэ і патэнцыяльныя інвестары і заказчыкі. Пераносіць у Мінск саму вытворчасць нерэальна, ды і Барысаву рабочыя месцы трэба, а вось адкрыць у Мінску прадстаўніцтва камбіната, якое займалася б маркетынгам і менеджментам можна. Больш за тое — неабходна. А яшчэ варта камбінаць мець у Мінску сваю фірменную краму. І самае галоўнае, у сталіцы павінна быць творчая лабараторыя, дзе будуць

знайсці нялёгка. Можна фотаспосабам нанесці выяву на палотно, а палатно замацаваць на сцяне. Выглядае як фрэска. Манументалісты хацелі б рабіць супольныя праекты з архітэктарамі і дызайнерамі, але так атрымліваецца не заўжды. Самі разумеюць, ніхто не хоча дзяліцца грашыма.

СТВАРАЦЬ І ЗАХОЎВАЦЬ

Калісьці камбінаты жылі выключна за кошт дзяржаўных заказаў, а зараз за рынак ім трэба змагацца.

вядомы лёс габеленаў Аляксандра Кішчанкі, што ўпрыгожвалі фае мінскай Оперы напярэдадні апошняй рэканструкцыі будынка. Такое ж стаўленне і да помнікаў культуры даўняга часу. Глеб Отчык нагадаў, як у старажытным палацы, які сёння з'яўляецца адным з турыстычных брэндаў Беларусі, са сцен збілі раскрыты рэстаўратарамі роспіс XVIII стагоддзя, а месца, дзе ён быў, закрылі гіпсакардонам.

ТОЕ, ШТО СПАТРЭБІЦЦА ЗАЎТРА

На думку Вольгі Рьднікінай, сёння далёка не ўсе, хто адказвае за культурную палітыку дзяржавы, усведамляюць наколькі важна захаваць мастацкую традыцыю, нацыянальную школу і іншыя чынікі нашай тоеснасці. Існаванне пэўных інстытуцый, вытворчых і творчых структур можа выглядаць не надта рэнтабельным у сённяшняй эканамічнай сітуацыі. Знішчыць лёгка, цяжка аднавіць, калі непазбежна паўстане такая патрэба.

Заняпад, а тым больш закрыццё такіх прадпрыемстваў — гэта не толькі страта рабочых месцаў, але паніжэнне ўзроўню выйшчэння культуры ўвогуле і канкрэтна — планкі эстэтычных запяўтаў. Сёння сістэма прахаджэння заказа праз арт-камбінаты гарантуе як кантроль якасці на ўсіх этапах, так і адказнасць выканаўцы за канчатковы вынік. Што будзе, калі гэты кантроль знікне, відаць на прыкладзе некаторых узораў манументальна-дэкаратыўнай аздобы, што трапілі ў грамадскую прастору ў абыход арт-камбінатаў. Сумнае відовішча...

У гэтай сувязі спадарыня Вольга згадала рэальную гісторыю, якая вельмі нагадвае прыпавесць. Амаль сто гадоў таму адзін з прадстаўнічых будынкаў Лондана аздобілі мастацкай разьбою з дубу. Дзеля гэтага вырублі дубовы гай. Тут жа пасадзілі новы — раптам узнікне патрэба штосьці замяніць. І ўзнікла, а “дубы ўжо чакалі”. Такі гаспадарчы падыход хацелася б бачыць і ў нас. Прынамсі, у галіне культуры. Думаць пра заўтра. І калі нешта сёння падаецца не надта актуальным, усё адно не пакідаць з'яву ці структуру без нагляду і падтрымкі, што азначае тое ж знішчэнне, хіба запаволенне ў часе, а хця б кансерваваць, падтрымліваючы рабочы стан. Але проста кансервацыя — не выйсце. Бо хто не плыве наперад, таго адносіць назад. Жыццё — рух.

былі выбіты вокны — па ім лёталі галубы і вароны. Тады нават зніклі экспанаты музея пры камбінаце — эталонныя ўзоры тыражаванай прадукцыі па ткацтве і кераміцы, якая там выраблялася. З гэтай прычыны, дарэчы, праблема было прэзентаваць барысаўскае прадпрыемства на згаданай вышэй выставе.

Сёння ўсё ўжо не так сумна. Хоць буйнамаштабныя праекты ў галіне мастацкага ткацтва здараліся ў суверэннай Беларусі значна радзей чым у БССР, яны ўсё ж былі, як гаворыць Ала Непачаловіч.

— Мы так ці інакш захавалі нацыянальнае аблічча нашага мастацкага тэкстылю, а гэты брэнд, з якім можна паспяхова замацоўвацца на ўласнай прасторы і выходзіць на міжнародны ўзровень, — адзначае мастак. — У іншых былых саюзных рэспубліках такая мастацкая вытворчасць страчана, так што тое, што захавалася ў няпростыя гады нам сорам не скарыстаць разумна ў інтарэсах грамадства і дзяржавы.

Каб вярнуць барысаўскаму камбінату былою славу, статус і прыбытак трэба, на думку старшыні секцыі мастацкага тэкстылю БСМ Вольгі Рьднікінай, мець разлічаную на доўгую перспектыву праграму і выконваць яе пакрокава. Напачатку варта было б выправіць хібу, закладзеную ў структуру гэтай

распрацоўвацца і эталоны тыражаванай прадукцыі па тэкстылі і кераміцы, і ўнікальныя творы для аб'ектаў.

ДЫЗАЙН СУПРАЦЬ “МАНУМЕНТАЛКІ”?

Ёсць меркаванне, што сучасная архітэктура не мае вялікай патрэбы ў манументальна-дэкаратыўнай аздобе, як было ў савецкі час. Маўляў, тады нават будынкі ўнікальнага прызначэння рабіліся паводле тыпавых праектаў, і мастацкая аздоба — фрэскі, мазаікі, сграфіта — мусіла надаць ім рэспектабельнасці. А сёння якасць архітэктурнага праектавання куды вышэйшая. Да таго ж, пэўнага эстэтычнага эфекту можна дамагчыся сродкамі дызайну. Можна, да таго, што “манументалка” не надта запатрабаваная, трэба ставіцца спакойна, як да непазбежнай з'явы?

— Паколькі я сам манументаліст, перспектыва страты манументальным мастацтвам пэўных пазіцый мяне, канешне ж, не радуе, — кажа намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў, куратар выставы “Арт-камбінаты” Глеб Отчык. — Але мушу прызнаць, што такая праблема ёсць. Я бываў за мяжой і бачыў, што, да прыкладу, тэхнікай фрэскі там валодаюць хіба што рэстаўратары. Мастака ж, які б гэта ўмеў,

— У свой час нашы мастацкія камбінаты былі манупалістамі — праз іх праходзілі не толькі маштабныя праекты кшталту аздобы грамадскіх будынкаў, але і побытавая драбязя, — кажа Глеб Отчык. — Сёння бадай кожны можа стаць індывідуальным прадпрымальнікам, адкрыць уласную вытворчасць і, нават саступаючы ў якасці прадукцыі мастацкім камбінатам, усё ж такі ствараць ім канкурэнцыю за кошт цаны. Не лічу становай з'явай і запаўненне нашага рынку кітайскай прадукцыяй. Падтрымка нацыянальнага вытворцы павінна быць.

Яшчэ адна сумежная праблема, вырашэнне якой у кампетэнцыі дзяржавы — абароненасць твораў мастацтва. Як ужо існуючых, так і тых, што маюць з'явіцца. Каб закон, скажам, абавязваў гаспадара ці арандатара будынка, упрыгожанага роспісам ці скульптурнай пластыкай, выклікаць рэстаўратара, калі твор пашкоджаны. Сёння ж мастацкую аздобу можна проста знішчыць, каб не мець з ёй клопату. Дасведчаныя людзі памятаюць, як, напрыклад, падчас пераробкі сталічнага кінатэатра “Вільнюс” у спартыўную залу зніклі інтэр'еры; ці як пахавалі пад тынкоўкай сграфіта на фасадзе палаца культуры, што калісь належаў Мінскаму камвольнаму камбінату. Не-

Гродна — сапраўды лідар Беларусі па колькасці гістарычных помнікаў на сваёй тэрыторыі. На жаль, па колькасці звязаных з імі скандалаў — таксама. І калі да баталій вакол рэстаўрацыі Старога замка мы ўжо патрошку пачалі прызвычайвацца, то спрэчкі адносна рамонтна на Каложы выбухнулі неспадзявана — рабочыя, пакінутыя без нагляду археолагаў, быццам бы знішчылі культурны слой. Каб зразумець, што насамрэч адбылося каля Барысаглебскай царквы — помніка архітэктуры XII стагоддзя (самай высокай!) катэгорыі, — “К” выправілася ў Гродна.

Генадзь ВОХІН / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

РАМОНТ ЗАМЕСТ РЭСТАЎРАЦЫІ

Летась Фонд Прэзідэнта па падтрымцы культуры і мастацтва выдаткаваў сродкі на правядзенне рамонтных работ на Каложскай царкве. Як адзначыла начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Алена Клімовіч, атрыманая сума — 200 000 рублёў.

— Драўляная частка сцяны была ў аварыйным стане, таму і замянілі яе пакрыццём, — патлумачыла спадарыня Клімовіч. — Усім работам папярэднічалі даследаванні. Нават пытанне, якой павінна быць новая шалёўка, вырашалася кансіліумам. У абмеркаваннях бралі ўдзел усе, каго толькі мы змаглі прыцягнуць — не толькі Міністэрства культуры і адміністрацыя Гродзенскага аблвыканкама, але і даследчыкі, гісторыкі, рэстаўратары, прадстаўнікі царквы — той жа пробашч айцец Аляксандр. Праект распрацаваны інстытутам “Гроднаграмадзянпраект”, а яго выкананне даручана адной з самых буйных будаўнічых кампаній Беларусі — “Гроднажылбуду”.

Па ўмовах гранта былі прадугледжаны менавіта рамонтныя работы, а не рэстаўрацыя — гэта значыць, работы з пашкоджанымі элементамі: напрыклад, абнаўленне шалёўкі без замены ўласна інжынерных канструкцый.

Як распавяла навуковы кіраўнік і галоўны архітэктар праекта Алена Шчасная, на жаль, у Беларусі зараз адсутнічаюць спецыялізаваныя архітэктурна-рэстаўрацыйныя ўстановы, таму прыходзіцца прыцягваць будаўнічыя арганізацыі. Але гэта не азначае, што работы выконваюцца на нізкім узроўні.

— Так, часам могуць узнікаць праблемы, калі працуюць не рэстаўратары — прыходзіцца дадаткова штосьці тлумачыць, існуе рызыка памылак, — зазначыла спадарыня Шчасная. — Але ў чым плюс менавіта гэтых людзей — апрача таго, што яны сапраўдныя спецыялісты, усе яшчэ і мясцовыя, жывуць у гэтым горадзе і ставяць

Каложскі падворак патрабуе паратунку

Рамонтныя работы каля Каложы.

Архітэктар Алена Шчасная.

ца да яго вельмі адказна, з павагай. Іншая справа, што ў краіне трэба аднаўляць сістэму рэстаўрацыйных устаноў. Але гэта — дзяржаўная задача, і яна мусіць абмяркоўвацца на рэспубліканскім узроўні. Тады ў перспектыве і гаворку пра паўнаважнасць рэстаўрацыю Каложы можна будзе весці — нікуды не падзецца, з часам гэта давядзецца рабіць.

ЯК ЗАХАВАЦЬ КУЛЬТУРНЫ СЛОЙ

Такая пастаноўка пытання, як выкананне рамонтных работ на старадаўняй царкве будаўнічай кампаніяй, сапраўды не можа не выклікаць здзіўлення. “К” ужо неаднаразова адзначала, што ў краіне заўважна не хапае кваліфікаваных спецыялістаў. Архітэктурная рэстаўрацыя — не выключэнне.

— Мы разумеем складанасць сітуацыі і праблемы, якія могуць узнікнуць, — адзначыла Алена Клімовіч. — Таму ўвесь час імкнемся знаходзіцца побач з будаўнікамі. Дый

нам і самім цікава назіраць за работамі. Узяць хаця б аднаўляемую сцяну — каб яе выраўняць, трэба было падняць дах. Што рабілі вельмі акуратна: не па сантыметрах нават, а па два-тры міліметры.

Як патлумачыла Алена Шчасная, праца вельмі складаная, і падчас яе выканання адкрылася вельмі шмат сакрэтаў:

— Пры правядзенні антыаварыйных работ высветлілася, што каркас XIX стагоддзя захаваны ў вельмі добрым стане — яшчэ за часамі Расійскай Імперыі яго ставілі як часовую канструкцыю, але ён прастаяў ужо сто гадоў і дагэтуль мае значны рэзерв трываласці. Але само яго вонкавае пакрыццё трэба было мяняць — у сувязі з тым, што царква знаходзіцца на паўднёвым беразе ракі, які больш церпіць ад агрэсіўнага прыроднага ўздзеяння.

Выяўлена, што падмурак Барысаглебскай царквы знаходзіцца ў катастрафічным стане — “замазаная” пры апошняй рэстаўрацыі Юзафам Ядкоўскім цэментам плінфа літаральна крышыцца пры дотыку да яе.

мі шмат, каб перадухліць магчымыя непаразумеці — увесь час тлумачылі, як ідзе працэс, і на мясцовым тэлебачанні, і праз рэспубліканскія і мясцовыя газеты, электронныя СМІ. Вельмі важна, каб людзі ведалі, што адбываецца.

— У апошні час розгалася выклікалі работы па добраўпарадкаванні падворка і земляныя працы на прылеглай да храма тэрыторыі, — працягнула Алена Шчасная. — Чаму гэта трэба? Хто бываў раней на Каложы, ведае, што тут раслі дрэвы. Пасаджаныя для прыгажосці, яны спляжылі дрэнажную сістэму. Таму неабходна яе аднаўляць.

Справа ў тым, што рэстаўрацыя Юзафа Ядкоўскага трыццаці гадоў мінулага стагоддзя была праведзена не вельмі якасна, і мы проста выпраўляем памылкі нашых папярэднікаў. Вызначылі, дзе раней капаў Ядкоўскі, а дзе — Алег Трусаў і Сяргей Піваварчык. І работы праводзіліся толькі там, дзе археолагі ўжо “прайшліся”. Закранушы “новы” кавалак і пабачыўшы чалавечыя парэшткі, рабочыя адразу ж спынілі працу. У сувязі з тым, што археолаг не было ў той момант на месцы, усё замарозілі да яго прыезду, таму нельга сказаць, што ёсць істотныя страты культурнага слою. Іншая справа, што вакол царквы ўсюды могількі. Таму, калі “выйсці” па-за вызначаныя для работы межы, заўжды можна знайсці косткі.

ЗНАЙСЦІ АРХЕОЛАГА СА СВАІХ

Сапраўды, асноўная агучаная прэтэнзія — гэта адсутнасць на аб’екце археолага. Праектнай дакументацыяй быў прадугледжаны нагляд. Але, як адзначылі абедзве суразмоўцы, пастаянная прысутнасць яго не толькі

не заўжды патрэбная, але і папросту немагчымая.

— Рабочыя сапраўды парушылі план работ, і мы прызнаем гэтую памылку. Ад такога ніхто не застрахованы, але галоўнае, каб памылкі не былі безваротнымі. І гэтага мы якраз не дапусцілі! Зрабілі адпаведныя высновы, і ў будучым такога не паўторыцца, — запэўніла спадарыня Клімовіч.

Іншае пытанне, чаму такая сітуацыя наогул стала магчымай. Існуе практыка, калі Інстытут гісторыі НАН Беларусі прызначае археолагаў з іншых гарадоў. Натуральна, каб забяспечыць іх пастаянную прысутнасць, трэба прадугледзіць даволі значныя дадатковыя выдаткі на службовае жылло. Такіх фінансаў, як правіла, няма. Таму і атрымліваецца, што прызначаны для нагляду спецыяліст фізічна не можа прысутнічаць на аб’екце ўвесь патрэбны час. Магчыма, варта мяняць усю сістэму — прызначаць мясцовых “наглядчыкаў”? Натуральна, пры іх наяўнасці.

Па каментарыі адносна сітуацыі з некарэктнай работай будаўнікоў на Каложскай царкве “К” звярнулася і да заказчыка работ — упраўлення капітальнага будаўніцтва Гродзенскага аблвыканкама. На жаль, намеснік старшыні УКБ Сяргей Царук не змог знайсці ў сваім насычаным графіку часу для сустрэчы. Відавочна, у сітуацыі, якая склалася вакол Барысаглебскай царквы, своечасовае інфармаванне вельмі важнае. Калі ж яго няма, а адказныя асобы не жадаюць агучыць праблемы, намагаюцца чуткі і плёткі. Чаго тады здзіўляцца, што ў інфармацыйным полі падымаецца хваля крытыкі?

Дзяжурны па нумары

Па мастацкім маршруце

Шпацыр па горадзе, літаратура і тэатр — што паміж імі агульнага? Ці можна спалучыць усё гэта разам і навошта? У які бок скіроўваць экскурсію рух? Такія думкі перапаўнялі мяне ў час незвычайнай экскурсіі па Мінску “Горад Горвата”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сёння і заўтра такія экскурсіі ладзяцца бясплатна, але па запісе. Напярэдадні ж на шпацыр (ад вакзала да ратушы) запрасілі журналістаў. Нагодзі стала прэміера ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. Пастаўлены там спектакль “Радзіва “Прудок” паводле аднайменнай кнігі Андрэя Горвата ў дадатковай рэкламе, здавалася б, патрэбы не мае: квіткі на Камерную сцэну раскупляюцца спраўна. Таму ў азначанай экскурсіі мяне прыцягнула жаданне стварыць чарговую рэкламны прадукт, не пазбаўлены самастойнай каштоўнасці.

Нагадаю: спачатку быў праект Movabox, які прыцягнуў да кнігі дадатковую ўвагу патэнцыйных чытачоў і выклікаў надзвычай крэатыўную прэзентацыю выдання з боку купалаўцаў. У гэтым тэатры раней працаваў і Андрэў — дворнікам, пакуль не з’ехаў у вёску на сваю малую радзіму, працягваючы весці дзённік, што ператварыўся ў кнігу. Потым Раман Падаляка, які рэжысіраваў згаданую прэзентацыю, зняў кароткаметражку “Ягор”, што зрабіла фурор на фестывалі мабільнага кіно. Чарговым крокам стаў яго ж спектакль, падтрыманы з трох бакоў: Міністэрствам культуры, тэатрам і мабільным аператарам. Нарэшце, гэта экскурсія.

Блукаючы разам з экскурсаводам Юліяй Масленчанка, можна было пачуць не толькі тое, як Горват апісваў у сваёй кнізе Мінск, але і тое, што цяперашняй вуліцы Кірава, якая спярша была Міхайлаўскай (адсюль і назва сквера), збіраліся даць імя графа Караля Чапскага, які, будучы губернатарам, пабудаваў не толькі піўзавод, але і яшчэ раней тэатр — цяперашні Купалаўскі. І шмат чаго яшчэ, уключаючы тэлефонную станцыю, праз якую сувязь у нас з’явілася раней за Санкт-Пецярбург. А вось першы пад’ёмны кран набылі толькі ў 1940-м, таму Дом урада будаваўся ўручную. А вітражы на Галоўпаштамце, што глядзяць ва ўнутраны дварык, усталяваны так, як нідзе ў свеце: з абодвух бакоў закрыты шклом. Каб не разбіліся! Бо каштавалі вельмі дорага: кожны — як два аўтамабілі “Жыгулі”.

“Маршрут Горвата”, вядома, пралягае да Купалаўскага тэатра, на падыходзе да

якога турыстычным аб’ектам становіцца кніжная крама: маўляў, Андрэў яе часта наведваў. Каля службовага ўваходу ў тэатр удзельнікаў экскурсіі пільнуе Раман Падаляка, распавядаючы пра свой спектакль. Потым усе з усмешкамі ідуць да ўніверсама “Цэнтральны”, дзе аўтар кнігі часцяком падсілкоўваўся.

Нязмушана, з гумарам, цытатамі, сустрэчамі... Чаму б не развіць цудоўную ідэю? Пра вулчкі, куточки ды іншыя аб’екты ў цэнтры Мінска можна знайсці выдатныя радкі ў Леаніда Дранько-Майсюка, Алеся Глобуса, у іншых паэтаў ды пісьменнікаў. Па дарозе спаткаць не адно рэжысёра, але і герояў той-сёй пастаноўкі. Ды проста прыдуманых персанажаў, якія незаўважна ўцягнуць у інтэрактыў, зробіць экскурсію тэатралізаванай. Ці, наадварт, тэатральны спектакль — “экскурсійным”.

Штосьці падобнае ўжо ўжылі. Можна згадаць і галерэю “Стрытвокер” на фестывалі “ТЕАРТ-2014”, і спектакль-праменад “Пра-Бабруйск” на леташнім Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Дзесьці штосьці ладзіцца, дзесьці не. Але ідэі камунікацыйнага мастацтва, разнастайных сінтэзаў-сімбіёзаў, якія сваім нараджэннем будучы абавязаны яднаюць прадстаўнікоў розных сфер культуры, літаральна лунаюць у паветры.

Традыцыйныя заклікі “паглядзіце налева — паглядзіце направа” добра спрацоўваюць пры пераходзе праезнай часткі. На жыццёвым шляху, незалежна ад таго, хто ты — фізік, лірык ці меркантильны эгаіст, патрэбна ўменне не толькі глядзець, але і бачыць, не адно слухаць, але і чуць, адчуваць. Падобныя праекты могуць быць часткай не толькі крэатыўнага раскручвання, відовішча на свежым паветры, але і часткай выхавальнага працэсу. Сучаснаму чалавеку патрэбны не адно масавыя мерапрыемствы, каб згубіцца ў натоўпе, але і тая атмасфера, што захоўвае асабістую прастору і тым самым выходзіць індывідуальнасць. Усё, як у кніжцы Горвата. Каб знайсці сябе, неабавязкова замыкацца ў глухой вёсцы. Можна проста аглядаецца па баках — і зірнуць на ўсё новымі вачыма.

28 сакавіка бягучага года адносна нядаўні выпускнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Павел САПОЦЬКА, які ўзначальваў мастацкую галерэю “Універсітэт культуры”, стаў дырэктарам Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Для многіх такі кадравы ход быў нечаканым: іншым разам маладосць у нас лічыцца ці не заганай. Але факт застаецца фактам: малады ды амбіцыйны, станюча зарэкамендаваўшы сябе на першым рабочым месцы, узяўся на чарговую і вельмі адказную кадравую прыступку. А гаспадарка яму дасталася, мякка кажучы, няпростая. На сустрэчу з журналістамі “К” Павел Сапоцька запрасіў і сваіх калег — намеснікаў і кіраўнікоў музейных філіялаў.

Яўген РАГІН / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

“Не маю права на памылку”

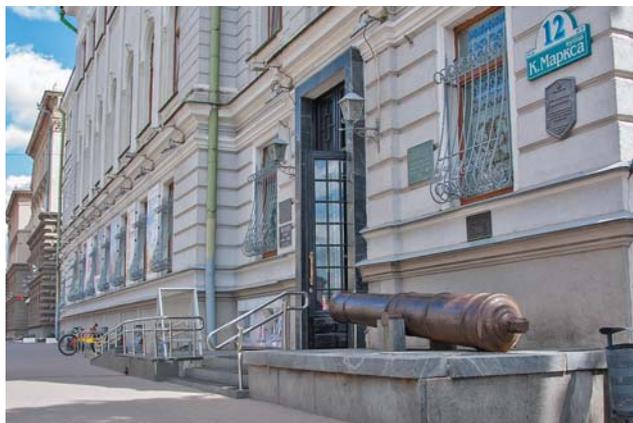
Музейная справа вачыма новага кіраўніка Нацыянальнага гістарычнага музея

— Да месца, як падаецца, паказку згадаць: “Міхал Аркадз’евіч! Вы моцны, вы зможаце. — Яша, я — разумны. Я нават і не вазьмуся”. Вы, Павел Міхайлавіч, разумны, але ўзяліся. Не было жадання адмовіцца?

— Не было. Праца цікавая. У нас — вялікая колькасць праектаў і вельмі важных спраў. Адна з самых галоўных — узвядзенне з нуля новага музейнага будынка па праспекце Пераможаў. Цяпер працоўваецца архітэктурна-мастацкае рашэнне экспазіцыі, узгадняецца размяшчэнне залаў і абсталявання па паверхах. Думаю, што на 2020 — 2021 гады прыпадзе мантаж музейнай экспазіцыі ў новым будынку. Натуральна, не спыняюцца шчыраванні і на той базе, што пакуль маем. Гаворка пра навукова-асветніцкую, метадычную, міжнародную дзейнасць у кожным з філіялаў.

— Вельмі цікава даведацца, з якімі эмоцыямі ўзяліся за справу?

— З самымі станоўчымі. Адрозна сказаць калегам, што адчуваю вялікую адказнасць. І толькі цяпер, калі паглыбляюся ў справу, пачынаю разумець маштабы гэтай адказнасці. Музей — нацыянальнага ўзроўню, музей — гістарычны. Значыць, тут і ідэалагічны складнік на першае месца паўстае... Але па-ранейшаму адчуваю ўздзім і жаданне працаваць, бо ёсць каманда,

цудоўны калектыў, які якасна выконвае свае абавязкі. Колькасць запатрабаваных імпрэз — таму доказ. А праблемы мы прызвычаліся называць задачамі. І яны для таго і існуюць, каб іх вырашаць.

— З галерэі “Універсітэт культуры” вас забралі, можна сказаць, на ўзлёце. Апошняя акцыя там — заплануеце ўвагі. З усіх (!) школ мастацтваў краіны сабралі каля паўтары тысячы лепшых мастацкіх работ, для выставы адабралі — каля 250. Каталог, выданы пасля мерапрыемства, і па сёння мае самы станоўчы розгалас у рэспубліцы.

— Так. Акцыя, на мой погляд, атрымалася.

— Хочацца нагадаць вамым калегам, Павел Міхайлавіч, што вы — выхаванец кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, якая выпускае “злых” да працы і амбіцыйных спецыялістаў. І ў сувязі з гэтым вось якое пытанне.

Вам не падаецца, што сёння цяжка знайсці наўкола аднадумца, які, разумеючы карысць стасункаў, стане вамым надзейным партнёрам ці спонсарам. Востры недахоп маладых кадраў з перспектывным мысленнем?

— Цалкам згодны. У нас інстытута менеджменту няма ўвогуле. Так, кафедры ў пэўных вышэйшых устаноў ёсць. Але як паказвае практыка, патрэбны моцны корпус менеджараў, прадзюсараў, арт-крытыкаў...

— Універсітэт культуры цяпер таксама глядзіць на вас з надзеяй.

— Я ўвогуле права на памылку не маю.

— У якім стане прынялі ад папярэдняга гаспадарку?

— Канешне, задач шмат. Матэрыяльна-тэхнічныя, фінансавыя пытанні не даюць сёння спакойна спаць любому кіраўніку сферы культуры. Самае галоўнае, што аўра ў калектыве добрая. Паколькі фінансаванне ўзвядзення новага будынка і стварэння экспазіцыйных планаў хацелася б

лепшае, пэўныя грашовыя пытанні будзем імкнуцца вырашаць сіламі музея і пры падтрымцы партнёраў-спонсараў.

— Што будзеце рабіць з фондасховішчамі, рэстаўрацыйнымі майстэрнямі?

— Тут спадзеў толькі на новы будынак. Хочацца не толькі захоўваць належным чынам, але і максімальна шырока выкарыстоўваць фонды для сістэмных асветніцкіх акцый. Артэфекты павінны працаваць.

— Знешне новы музей будзе адпавядаць сваёй ідэі? У Туле, да прыкладу, музей зброі падобны да шлема старадаўняга ваяра.

— Адрозна наш архітэктар Алег Вараб’ёў звярнуў увагу не толькі на архітэктурны выгляд будынка, але і на гістарычны бок як інтэр’ера, так і экстэр’ера. Мы зараз вельмі шчыльна з ім супрацоўнічаем.

— Новы будынак размесціцца насупраць Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Канкурэнцыі не баіцеся?

— Калі б гэтай канкурэнцыі не было, варта было б яе прыдумаць. Галоўнае, каб канкурэнцыя была адэкватнай ды здаровай. Толькі ў такім выпадку яна перарастае ў супрацоўніцтва. Дарэчы, у нас — шмат праектаў у гэтым кірунку. У тым ліку і з Нацыянальным мастацкім музеем.

Калі гаворка зайшла пра тэхнічнае ўзбраенне новага музея, намеснік дырэктара Аляксандр Храмы значыць, што пра інфармацыйныя

тэхналогіі, якія імкліва раз-
віваюцца, ёсць сэнс гаварыць
гады за два да непасрэднага
адкрыцця музея. Зразумела
адно: абсталюванне гэтае
будзе найноўшым. Што ты-
чыцца абсталювання сён-
няшняга, дык сярод яго, на
словах намесніка кіраўніка
ўстановы, штогод з'яўля-
юцца навінкі.

А намеснік дырэктара
па навуковай рабоце **Ніна
Калымага** распавяла пра
тое, што ў 2008 годзе была
распрацавана агульная кан-
цэпцыя будучай музейнай
экспазіцыі па кожнай з гіс-
тарычных тэм. Дапамагала
і зацвярджала яе разам
з Міністэрствам культуры
Нацыянальнай акадэмія на-
вук Беларусі. Натуральна,
прайшло шмат часу. Таму
летась канцэпцыя была якас-
на дапрацавана з улікам но-
вых гістарычных адкрыццяў.

Пасля канцэпцыі рых-
туецца ці не самы галоўны
дакумент: тэматыка-эксп-
пазіцыйны план. Ён таксама
складзены і налічвае 700
старонак. Тут прапісана
кожная тэма. Пры гэтым
улічаны музейныя прадметы,
якія адпавядаюць дадзенай
тэме. Пазначаны і харак-
тарыстыкі, умовы захоў-
вання. Новая экспазіцыя не
будзе нагадваць крэйзныя
музейныя постсавецкага ча-
су. Не, храналогія развіцця
краіны будзе мець месца, але
ёсць намер паказаць у кан-
тэксце экспазіцыі яшчэ і ад-
крытае захаванне фондаў.
Да прыкладу, калекцыя ну-
лізматыкі ў Нацыянальнага
гістарычнага музея — адна з
лепшых у Беларусі. Плюс —
абавязковы інтэрактыў.
Памяняюцца інфармацый-
ныя тэхналогіі — зменіцца і
экспазіцыя.

Вучоны сакратар **Алег
Ладзісаў** распавёў пра тое,
як напашываўся вопыт вя-
дзення справы ў новым буд-
дынку. Гэтану нават адны
з музейных чытаняў былі
прысвечаны, у якіх прымалі
ўдзел ці не ўсе прадстаўні-
кі музеяў краіны. Браўся пад
вагу любы нестандартны
прыём працы.

— Але пакуль вы пра-
цуеце на старой базе. Ці
прадугледзелі рэкламныя
акцыі для таго, каб публіка
ведала, як вы збіраецеся ад-
наўляцца, на якія сілы пры
гэтым будзеце разлічваць?
Гаворка не пра новыя тэхна-
логіі, а каб займець у якасці
саюзнікаў, партнёраў ша-
раговую публіку. Мы шмат
пісалі пра тое, як падтрыма-
лі Музей гісторыі Магілёва
населеннікі абласнога цэнт-
ра. На музейны рахунак паста-
янна наступалі грошы, за
якія набываліся рарытэтыя
музейныя прадметы, шмат
было дабрачынных ахвяра-
ванняў. І такі кантакт, калі
людзі пачалі называць музей
сваім, стаў сістэмным. А на
сайце заўжды маецца інфар-
мацыя, што музей прыдбаў
на аўкцыёнах і што збіра-
ецца прыдбаць.

— З музейнага прад-
мета і пачынаецца музей,
— далучылася да раз-

мовы намеснік дырэктара
па навуковай рабоце **Ніна
Калымага**. — Ёсць і ў нас
артэфакты. Але іх не бы-
вае шмат. Экспанаты са-
вецкага часу прадстаўлены
досыць шырока. А вось
па XIV — XVII стагоддзях
матэрыялу практычна ня-
ма... Так, будзем выка-
рыстоўваць рэплікі. Аднак
і гэта не сама мэта. Пры
падтрымцы замежных му-
зейных устаноў маем на-
мер стварыць віртуальны
музей таго, што мы згубілі
пасля Вялікай Айчыннай
вайны... Што тычыцца па-
ступленняў у фонды, дык

Намеснік дырэктара
па навуковай рабоце
Ніна Калымага.

Загадчык Дома-музея
І з'езда РСДРП
Сяргей Рэчкін.

штогод у сярэднім да нас
паступае ад тысячы да двух
патэнцыйных экспана-
таў. На жаль, гэта, у асноў-
ным, закупкі. Цяпер людзі
больш меркантильныя.
Дзесьці ў 1950-х нават ка-
лі хто і клад адшукваў, дык
штосыці ў музей перадаваў.

— Але ж з калекцыяне-
рамі працуеце?

— Безумоўна! Апошнія
набыткі — карта Вялікага
княства Літоўскага Макоў-
скага, срэбраны вясельны
кубак унука Міхала Клеафа-
са Агінскага. Калекцыяне-
ры ўвогуле актывізавалася
апошнім часам. Ведаюць
пра нашы перспектывы з
новым будынкам, усяляк
імкнуцца дапамагчы. Такім
чынам нашы зборы нуміз-
матыкі пастаянна павяліч-
ваюцца. А да працы ў новых

экспазіцыйных умовах рых-
туем аш з 2008 года.

— **Рэстаўрацыя з кан-
сервацыяй — таксама не-
ад'емныя складнікі музей-
най справы.**

— Менавіта таму стараемся
рэгулярна атрымліваць прэ-
зідэнцкія гранты на рэстаў-
рацыю. Яна — штодзённая
праца любога музея. Дарэ-
чы, мы выпусцілі альбом
нашых апошніх паступлен-
няў-рарытэтаў. Робім гэта
рэгулярна. Чым не рэклам-
ная акцыя?

— **Павел Міхайлавіч,
пра тое, што вы займелі
новую пасадку, мы яшчэ і з**

Вучоны сакратар
Алег Ладзісаў.

Загадчык
Музея гісторыі
беларускага кіно
Ігар Аўдзеў.

сацыяльных сетак даведа-
ліся. Гэта — ваша асабіс-
тая рэкламная ініцыятыва.
А ці ёсць у вас спецыяльная
каманда для прасоўвання
рэкламных дадзеных?

— У нас ёсць інфарма-
цыйна-выставачны аддзел.
Мы стварылі і рабочую
групу па ўзаемадзеянні са
СМІ. У кожным нашым
філіяле ёсць адказныя па
работе з прэсай, па прасоў-
ванні брэндаў. Імкнемся
зрабіць гэтую работу сіс-
тэмнай. У тым ліку і па фі-
ліялах, у кожнага з якіх —
свая праграма дзеяння,
міжнародныя стасункі.

— **Вось як толькі напі-
шаш крытычную рэцэнзію
пра спектакль, тэатр ад-
разу забараняе аўтару пе-
раступаць свой ганак. А як
музей ставіцца да крытыкі?**

— Чорнага спісу,
прынамсі, у нас няма.
А да заўваг мы паста-
янна прыслухоўваемся.
Праўда, бываюць і нека-
петэнтныя, непрафесій-
ныя меркаванні. Адсочва-
ем, рэагуем, узважваем.

— **Ці патрэбна інстыту-
цыя музейнага крытыка?**

— Ёсць экспертныя
таварыствы, кансульта-
цыйныя саветы. Мы па-
стаённа звяртаемся за
парадамі на самыя роз-
ныя кафедры нашых вы-
шэйшых навучальных
устаноў. Заўжды працуем
з экспертамі. Гэтага, ду-

Намеснік дырэктара
Аляксандр Храмы.

Загадчык Музея гісторыі
тэатральнай і музычнай
культуры Беларусі
Зінаіда Кучар.

маю, дастаткова. Думаю,
што і фокус-групы музеяў
не патрэбны.

— **Вам не падаецца, што
апошнім часам музеі пры-
мушаюць забяўляць, а не
выхоўваць? Адукацыйная
інфармацыйная функцыя
часам проста не дзейніча-
юць. Дзецям цікава, дарос-
лым — не.**

— Мы гэты баланс па-
вінны строга захоўваць.
Формы і падыходы бу-
дучы мяняцца (і яны мя-
няюцца), але экскурсій-
ныя праграмы неабходна
распрацоўваць і для на-
вукоўцаў-даследчыкаў, і
для людзей, якія не маюць
грунтоўнага ўяўлення пра
нашу гісторыю, але жада-
юць паглыбіць свае веды, і
для школьнікаў, навучэн-
цаў, студэнтаў. Экспазі-

цыя адна, але стаўленне да
зместу экскурсіі — рознае.
Гэта адзін з прыкладаў. У
летні перыяд мы распраца-
валі шмат культурна-асвет-
ніцкіх праграм для дзетак.

— **Ці ёсць для вас у сценах
музея тэмы забароненыя?**

— Толькі калі забароне-
ны законам. А вось выста-
ва з нагоды стагоддзя БНР
прайшла арганічна і выніко-
ва. Мы не робім высновы,
мы паказваем дакументы, а
наведвальнікі з іх дапамогай
робяць вынікі самі.

— **Вельмі арыгінальная
выстава фальшывых ма-
нет.**

Загадчык Музея
беларускай дзяржаўнасці
Вераніка Тыворская.

Загадчык Музея
прыроды і экалогіі
Беларусі **Ігар Куракевіч**.

— Заслуга нашага ка-
лектыву і спонсараў у тым,
што такая ідэя (аналага не
прыгадаю) была паспяхо-
ва рэалізавана.

— **Наш калега Алег Клі-
маў знаёшыў у інтэрнеце
нейкую справаздачу, пра-
чытаў урывачак пра тое,
што вялікія музеі не пад-
трымліваюць музеі дроб-
ныя, і запытаўся: “Хто на-
пісаў і калі?” Аказваецца
прамова належыць Дзмі-
трыйу Ліхачову, а выступіў
ён з ёю аж 30 гадоў таму.
У вас транспарту хапае для
наладжвання выязных вы-
стаў?**

— Так, дзве грузапаса-
жырскія машыны ёсць.
У нас самыя шчыльныя
стасункі з музеямі краіны.
Гаворка ўжо была пра му-
зейную канферэнцыю.
Калі мы атрымалі грант
Прэзідэнта на рэаліза-
цыю праекта “Беларусь.
Адраджэнне духоўнасці”,
запрасілі да ўдзелу ўсе му-
зеі. Адгукнуліся ўстановы
Гродна, Маладзечна, По-
лацка. За спонсарскія гро-
шы змаглі прывезці з Гіс-
тарычнага музея Масквы
пражскае выданне Бібліі
Скарыны. Не толькі пры-
везлі, але і зрабілі копію.

Гаворка зайшла,
і пра дзейнасць
музейных філіялаў. Музей
гісторыі тэатральнай і му-
зычнай культуры, да пры-
кладу, мае добры калектыў,
які здольны працаваць у лю-
бых варунках. Асноўны му-
зейны прадмет тут — бе-
ларуская музыка, беларускі
спектакль, дакладней, па-
мяць на ім. Гэтую памяць
тут і стараюцца аднавіць.
Мемарыяльная пакоі Ста-
нюты і Яроменкі і ствара-

юць належную эмацыйную
атмасферу. У Славакію ад-
правілася днёмі выстава пра
сцэнографа **Аскара Марыкса**
і ягоную творчасць.

Музей гісторыі бела-
рускага кіно таксама вы-
значаецца арыгінальнымі
праектамі. Менавіта тут
якасна адноўлена калекцыя
першых мастацкіх фільмаў
і анімацыі. У “Беларусфіль-
ма” на гэта, скажам, сіл
не хапіла. Да стагоддзя бела-
рускага кіно неабходна
трансфармаваць экспазі-
цыю.

Заўжды запатрабава-
ны ў дзятвы Музей
прыроды і экалогіі. Дом-му-
зей І з'езда РСДРП таксама
значна павялічыў за апошні
час колькасць наведвальні-
каў. Галоўная праблема —
захаванне супрацоўнікаў,
якія здолелі набыць унікаль-
ны досвед працы, і малая му-
зейная плошча, якая стрым-
лівае творчую фантазію
крэатыўных супрацоўнікаў.

— **Павел Міхайлавіч,
колькі слоў пра бліжэйшую
перспектыву.**

— Восенню плануем
правесці навукова-пра-
ктычную канферэнцыю
па праблемах музейнай
справы ў краіне. Гэта і
нам дапаможа ў пэўнай
ступені наладзіць выніко-
вую дзейнасць. Таксама
з наступнага года будзем
ладзіць Рэспубліканскі
конкурс на найлепшую
рэгіянальную музейную
ўстанову ў краіне. А за-
раз рыхтуем буйныя пра-
екты: выстава з фондаў
Дзяржаўнага гістарычнага
музея з Масквы (куратар
Ніна Калымага), выстава
да 100-годдзя з дня закан-
чэння Першай сусветнай
вайны (куратар **Аляксандр
Храмы**).

— **Як з моладзю працу-
еце?**

— Вельмі хочам, каб
у музейным штаце было
больш навукоўцаў. Таму
стажыроўкі маладых суп-
рацоўнікаў — ужо справа
традыцыйная. Прымаюць
нашы супрацоўнікі ўдзел
у канферэнцыях, форумах,
выступаюць у якасці арга-
нізатараў і куратараў буй-
ных праектаў. Напрыклад,
адзін з нашых маладых
спецыялістаў у гэтым ме-
сяцы паедзе ў камандзі-
роўку ў Румынію, другі — у
верасні ў Казахстан.

— **І апошняе пытанне,
звязанае з вашай міжна-
роднай дзейнасцю.**

— Працуем з дыплама-
тычным корпусам. Сён-
ня нашы выставы ёсць
у Амане, Таджыкістане,
Расіі, Сербіі, Славакіі.
Неўзабаве будучы налад-
жаны творчыя кантакты
з Кубай. У нас працуюць
выставы татарскай, в'ет-
намскай культуры. Пад-
трымліваем стасункі з
калегамі, з навучальнымі
ўстановамі і выдавецтвамі.

Пытанні задавалі
**Пётра ВАСІЛЕЎСкі,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Яўген РАГІН.**

**Думаю, што мантаж новай
музейнай экспазіцыі ў новым будынку
прыпадзе на 2020 — 2021 гады.
Натуральна, не спыняюцца шчыраванні і на той
базе, што пакуль маем. Гаворка пра навукова-
асветніцкую, метадычную, міжнародную дзейнасць
у кожным з нашых філіялаў.**

Праект новага будынка
на праспекце Пераможцаў.

Брэст. Пешаходная вуліца Савецкая. Калі дзень святочны ці выхадны, мінакоў тут вельмі шмат. Усе жыццю радуецца. Можна кавы папіць, музыку паслухаць. Шляхетная вуліца шляхетнага горада. А па адрасе Савецкая, 54 вас асабліва чакаюць. Менавіта тут ад Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра працуюць у адным будынку мастацкая галерэя і сувенірная крама “Скарбніца”.

Яўген РАГІН

Савецкая, 54: вас чакаюць!

Галерэяй кіруе Кацярына Шаўчэнка. Два разы на месяц — новая выстава. Партрэты і пейзажы прэзентаваў пінскі самадзейны мастак Аляксандр Рысакоў. Гэтымі днямі прэзентуюцца польскія плакаты. Экспазіцыя — запатрабаваная. Гэта значыць, у сярэднім за дзень галерэю наведвае да паўсотні чалавек. А 28 чэрвеня свае работы прывязуць у Брэст мінскія графікі. Я ў свой час быў сведкам таго, што выставачная зала дэманстравала лепшыя ўзоры работ, створаных выхаванцамі дзіцячых школ мастацтваў аднаго з раёнаў **Брэстчыны**. У сувенірнай краме галоўна Нэля Саціна. Тут таксама выбар — на любы густ. Самая танная рэч — магніцік за 99 капеек, самая дарагая — ільняная вышыўанка за тысячу з лішнім рублёў. Але самыя топавыя творы выкананы разьбярком па дрэве Аляксандрам Ермаковым і керамісткай Тамарай Тромза. Першы радуе дызайнерскімі ключніцамі, кувэркамі, лямпамі, другая — унікальным чорнагліняным посудам, які ўдала спалучаецца з сучасным хатнім інтэр’ерам.

Доўга чакаў лістоў з **Талачына**. Дачакаўся. Намеснік дырэктара раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Таццяна Спаткай напісала пра раённы конкурс прыгажосці “Прычэса Цалёвачка — 2018”, які ладзіўся для дзяцей 6-8 гадоў. Пяць дзяўчынак спаборнічалі, каб пераканаць прысутных у сваіх талентах ды здольнасцях. Кожная ў выніку займела тытул Модніцы, Разумніцы, Актрысы, Зачараваньня...

Малодшы навуковы супрацоўнік **Ганцавіцкага** раённага дома рамёстваў Наталля Білімава распавяла: “Летнія вакацыі падштурхнулі работнікаў культуры да распрацоўкі новых творчых праектаў — “Траўная прастора” і “Гульні мінулых стагоддзяў”. Гэтыя забавляльныя праграмы з гульнямі пад адкрытым небам карыстаюцца попытам у школьных летніх адпачынках”.

За выхадныя дваццаць паселішчаў **Гродзеншчыны** маштабна адзначылі святы вёсак. Рэдактар Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Ала Бялькевіч пераконвае, што кожнае мерапрыемства атрымае вельмі шчырым. Актэнт на гістарычнае мінулае быў зроблены ў вёсках **Астраўцы, Зубковічы, Коўкель Іўеўскага** раёна. Змястоўныя канцэртныя праграмы прагучалі ў вёсках **Пільцы і Верабушкі**, што на **Смаргоншчыне**. Асноўнымі героямі святочных падзей сталі шараговыя насельнікі вёсак **Ваўкавыскага, Шчучынскага, Дзятлаўскага і Навагрудскага** раёнаў.

Больш падрабязней распавядае пра святы вёскі **Купіск Любчанскага сельвыканкама** дырэктар **Навагрудскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская. З раніцы над вёскай лунаў водар такога кулінарнага смакоцця, што дома выседзець было надзвычай цяжка. Таму з абыходам

падворкаў не марудзілі. У кожнай хаце прагучала песня. Потым усе сабраліся на агульнай канцэртнай пляцоўцы. Згадалі загінулых у Вялікай Айчыннай вайне, ушанавалі тых, хто выжыў. Надшоў час і для дэгустацыі мясцовай кухні, для канцэртнай праграмы. Арганізавалі святы работнікі Любчанскага дома культуры.

Пра фарміраванне электронных краязнаўчых рэсурсаў у **Маларыцкай** раённай бібліятэцы разважае наш сталы пазаштатнік Мікалай Навумчык. Гэты працэс ажыццяўляецца па двух кірунках: стварэнне ўласнай базы і запавычанне знешніх рэсурсаў. Адказная тут маркеталаг Галіна Кучына, дапамагаюць ёй метадыст Святлана Макарук і бібліятэкар Юлія Казлоўская. Ва ўстанове дзейнічае праект “Крочым родным краем, старонкі гісторыі збіраем”. Бібліятэчны сайт мае раздзел “Краязнаўства” і пастаянна папаўняецца матэрыяламі. Таму і кола

На здымках:

1 Наш хор — наш скарб. Канцэртны хор Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі.

2 Падворак у Навашышках стаў залай і глядзельнай, і канцэртнай.

3 “Гульні мінулых стагоддзяў” у Ганцавіцкім доме рамёстваў.

4 Святы вёскі на Гродзеншчыне: кабаты граюць для мужчын.

карыстальнікаў павялічваецца. Летась бібліятэкары распачалі фальклорны праект. У ягонай аснове — запісы вуснай народнай творчасці, абрадаў, традыцый, успамінаў вяскоўцаў.

Загадчык аддзела рамесніцкай дзейнасці **Карэліцкага** дома рамёстваў Юлія Баярэнка піша: “Майстры нашага аддзела рамесніцкай дзейнасці прынялі ўдзел у фестывалі нацыянальных культур у **Гродне**. Не проста паехалі на іншыя паглядзець і сабе паказаць, але прывезлі дадому спецыяльны дыплом абласной выставы-конкурсу “Народная лялька” ў намінацыі “Найлепшая абрадавая лялька”. Чаму лялька Васіліну зрабілі ў снім і жоўтым колерах? Таму, што такія на карэліцкім гербе і сцягу. А вярнуўшы ёй аздобілі складаным саламяным арнамантам. Вобраз дапоўніла шыкоўная каса з ільнянага валакна, якім так ганарыцца на Карэліччыне”.

І яшчэ адна навіна ад Юліі Баярэнка. Яна распавядае пра пленэр-конкурс

мастакоў “Шлях да майстэрства”. Арганізавалі мерапрыемства аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі **Карэліцкага** райвыканкама, аддзел рамесніцкай дзейнасці **Карэліцкага** дома рамёстваў, **Карэліцкі** раённы цэнтр культуры і народнай творчасці. Конкурс, павядамаля аўтар, ладзіцца штогод для падтрымкі і папулярызацыі прафесійнага выяўленчага мастацтва, для садзейнічання абмену творчымі дасягненнямі і ўсталявання шчыльных кантактаў паміж творцамі. Цягам двух дзён прафесіяналы і аматары пераносілі на свае палотны краявіды ды архітэктурныя аб’екты **Карэліччаў**. Пасля падвядзення вынікаў пленэру адкрыецца арт-галерэя, дзе можна будзе ўбачыць мастацкія работы.

Наталля Кардашова распавядае пра праектную дзейнасць у сферы адукацыі. Культурна-асветніцкая, канцэртная, конкурсная, выхаваўчыя праекты **Мінскага** дзяржаўнага му-

зычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі, сцвярджае яна, выходзіць не толькі на рэспубліканскі, але і на міжнародны ўзровень. На ўвазе маюцца стасункі з установамі адукацыі Расіі, Польшчы, Германіі, Румыніі. Штогод каледж рэалізоўвае да 20 праектаў. Найбольш папулярны і маштабны — “Карыфеі беларускага нацыянальнага мастацтва” з удзелам народнага хору і аркестра беларускіх народных інструментаў. Аўтары праекта — дырэктар каледжа Уладзімір Чэрнікаў, выкладчыкі Кіра Славінская, Таццяна Сакалоўская. У ліку буйных праектаў — “Святло Каляднай зоркі” (аўтар Аляксей Снітко), “Творцы музычнай эпохі XX — XXI стагоддзяў” (Алена Каляда). Асветніцкая, творчая ініцыятыва харавых дырыжораў знайшла ўвасабленне ў праекце “Скарбы беларускай харавой музыкі”. Аўтарам яго стаў уладальнік сёлетняга гранта Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, загадчык кафедры харавога дырыжыравання Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, дацэнт Інэса Бадзяка. Харавы праект пачаў шэсць па беларускіх гарадах. Ён паяднаў харавыя калектывы ўстаноў сярэдняй і вышэйшай адукацыі, аматараў харавога мастацтва і народнай песні. Мінскі дзяржаўны музычны каледж імя Міхаіла Глінкі стаў спецасаблівай лабараторыяй пошуку новых падыходаў да выканальніцкіх традыцый беларускай музыкі кампазітараў розных пакаленняў.

Ала Ламека распавядае, што ў аграгарадку **Дзярэчын Зэльвенскага** раёна ў пяты раз прайшло свята “Рамяство як лад жыцця”. Майстры з клуба “Нахненне”, які створаны на базе мясцовага дома рамёстваў і традыцыйнай культуры, прапанавалі майстар-класы па саломкапляценні, вязанні кручком, разбе па дрэве.

На падворку **Ганны Супрановіч** з вёскі **Навашышкі (Ашмяншчына)** тым днём было людна. Народны ансамбль народнай песні “Жытніца” аграгарадка **Кракоўка** зладзіў тут канцэрт. А дзе музыка захаватая, там і танцы без перапынку. Пра гэта паведаміла Святлана Ганусевіч, прадстаўнік аддзела метадычнай работы Ашмянскага РЦК.

Выкладчыкі дзіцячай школы мастацтваў аграгарадка **Мазалова (Віцебскі раён)** рэалізоўваюць праект “Творым разам”. Гэтым разам у ім прынялі ўдзел 15 сем’яў, якія паспрабавалі свае сілы ў харэаграфічным, інструментальным, тэатральным і дэкаратыўна-прыкладным мастацтвах. Пра гэта паведаміў Андрэй Струнчанка.

Гледзячы на сённышні Моталь, цяжка паве-рыць, што калісьці адміністрацыйна-тэрытарыяльна ён з'яўляўся вёскай. Ва ўсялякім выпадку, цэнтр яго мала чым адрозніваецца ад невялікага горада. У крокавай, а то і меншай даступнасці тут — Дом культуры, дзе знаходзяцца і бібліятэка, і Музей народнай творчасці, і гасцініца, і кафэ... Рай для прыезджых, што жадаюць правесці тут час культурна. І з карысцю для страўнікаў, бо месца гэта — радзіма знакамітага міжнароднага кулінарнага фесту “Мотальскія прысмакі”. А на самам радзіма першага Прэзідэнта Дзяржавы Ізраіль Хаіма Вейцмана. Але за прысмакамі “К” адправіцца сюды налета — на чарговы форум. Пакуль жа “праінспектавала” дзве установы культуры аграгарадка.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Моталь Іванаўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

ДУША АБАВЯЗАНА ПРАЦАВАЦЬ

Ні ў якім разе не хачу пакрыўдзіць нікога з папярэдніх маіх суразмоўцаў — кіраўнікоў бібліятэк на вёсцы, для якіх усё, што мае дачыненне да беларускай кнігі, свята, але ў мотальскай да роднага слова зусім ужо трапяткія пачуцці. Пад творы айчынных пісьменнікаў тут адведзена вельмі шырокая прастора — пакой беларусазнаўства, дзе і праводзяцца мерапрыемствы краязнаўчай скіраванасці, звязаныя з прапагандай айчыннай літаратуры, а таксама беларускай мовы наогул. Праходзяць выставы, што папулярызуюць народную творчасць, а Іванаўскі раён і, вядома, сам Моталь багатыя на ўмельцаў-майстроў у самых розных галінах. Так, работы ткачых складаць вялікую экспазіцыю, якую плануецца адкрыць у бібліятэцы ў жніўні.

— Галоўны наш прынцып — зацікавіць чытача перш за ўсё беларускай кнігай, — кажа бібліятэкар Людміла Каткавец. — Я, можа, нават і няправільна раблю, прапаноўваючы людзям, якія прыходзяць, дапусцім, за выданнямі замежных аўтараў, азнаёміцца спачатку з айчыннымі навінкамі. Але наведвальнікі на гэта рэагуюць станоўча — нярэдка хто-небудзь з іх выносіць з сабой яшчэ і што-небудзь з рэкамендаванага мной. Потым прыходзяць, дзякуюць, некаторыя кажуць, што са здзіўленнем адкрылі для сябе нешта новае пра гісторыю нашай краіны або якога-небудзь пісьменніка. Вось так і падсаджваюцца на беларускую кнігу тыя, хто раней, быць можа, ставіўся да яе індэферэнтна.

Падсаджваюцца на аўтараў, у чыёй творчасці адлюстраваны мінулае і цяперашняе жыццё раёна, якіх бібліятэка рэкламуе асабліва — і тымі ж выставамі, і, вылучаючы пад іх

Сяргей Псысчаница каля “Цуда-хутарка”.

Пакой беларусазнаўства.

творы не адну паліцу, а то і не адзін стэлаж.

— Вядома, гэта цешыць пісьменнікаў, толькі б прыязджалі яны да чытачоў, — кажа Людміла Фёдараўна. — Тыя ж, хто ў нас прэзентавалі свае творы, яшчэ ніколі не заставаліся незадаволенымі сустрэчамі. Як мне прызнаваліся госці, здаралася, што яны чэрпалі для сябе нешта настолькі важнае, што потым выкарысталі гэта ў сваіх новых кнігах.

Не застаецца абыякавай да сустрэч і моладзь. Да гэтай чытацкай групы ўвага ў спадарыні Каткавец асабліва. З юнакамі і дзяўчатамі яна гутарыць і індывідуальна, і на нейкіх масавых імпрэзах — пытаецца, да якой літаратуры яны цягнуцца, імкнецца выканаць іх пажаданні і папоўніць бібліятэку тым, што ім цікава. Бясконца цешыцца, калі ў яе атрымліваецца дастукацца да тых, хто яшчэ ўчора і да папяровай кнігі, і да кнігі наогул былі абыякавыя.

— Лягчэй, вядома, працаваць з дзіцячай аўдыто-

Прысмак беларускай кнігі

рыяй, — лічыць Людміла Фёдараўна. — Яна пакуль усё ў сябе ўбірае, да ўсяго цікаўная: вы б бачылі, якімі вачамі дзеткі разглядаюць карцінкі ў кніжках, як спрабуюць па літарых чытаць. Нядаўна ў нас сумесна з Домам культуры прайшоў тыдзень дзіцячай кнігі, дык было шмат бацькоў з дзецьмі, настаўнікаў з вучнямі з малодшых класаў! І мы чыталі са

— Здавалася, што жыццё скончылася, але, мабыць, Бог не даў мне патануць у роспачы. Не пакінулі блізкія, сама стала змагацца за сябе. І пачала складаць вершы. Потым пляменнік зрабіў мне рамачку, і я стала з яе дапамогай пісаць. Пазней навучылася сляпому друкаванню на пішучай машыны — і пайшлі вершы за вершам. Уступіла ў та-

я бываю часта. Але заходжу. Людміла Фёдараўна распавядае, як яна жыве, як спраўляецца са сваімі абавязкамі, дзеліцца ідэямі, нават парады можа папрасіць. Безумоўна, саграваюць мяне сустрэчы з чытачамі. Яны — як глыток свежага паветра, сіл пасля іх ух як дадаецца! Бог, напэўна, адначасова і выправаў мяне такой бядой, і адарыў. Часам за-

чаецца, але адток гэты не адбіваецца на наведванні нашых мерапрыемстваў, фарміраванню — іх у нас 14. Удзел у конкурсах, перамогі ў іх, гастролі за межамі краіны — для Дома культуры гэта ў парадку рэчаў. З гастрольнымі выездамі, напрыклад, народнаму ансамблю народнай музыкі і песні “Мотальскія мужыкі”, а таксама народнаму аматарскаму ансамблю народнай песні “Ярыца” дапамагаюць і ўлады, і партнёры, якіх нават прасіць пра падтрымку не трэба — яны самі прыходзяць з прапановамі супрацоўніцтва.

І РАДЫ Б ПАПЛАКАЦА

Што яшчэ я заўважыў (і да адбыцця ў Моталь, і па вяртанні з яго) — ДК не забывае рэкламавацца ў інтэрнэце, прычым не ад імпрэзы да наступнай, а і звычайнымі днямі. Актыўна выкарыстоўвае сацсеткі, укладваючы праз іх інфармацыю афіцыйную, а карыстальнікі ўжо самі “раздзімаюць пажар” вакол будучых мерапрыемстваў.

Паказваючы мне памяшканні, дзе праходзяць заняткі аб'яднанняў, Сяргей Мікалаевіч не стаў чакань майго напаміну, што пара б ужо падзяліцца праблемнымі кропкамі ў дзейнасці ДК — выказаўся, што, маўляў, і рады б паплакацца, ды толькі няма пра што: усё тут працуе як гадзіннік. А тэхнічны персанал — гонар дырэктара: найбольш артыстычныя прадстаўнікі калектыву яшчэ і граюць у пастаноўках! Вось якія ўстановы культуры функцыянуюць у Моталі — усё ў іх выдатна, ні ў чым яны, быццам бы, не маюць патрэбы! (Але расколіны ў сцэне глядзельнай залы я ўсё ж знайшоў, рамонт пакрыццю частковы або замена яго цалкам патрабуецца...)

Каментарый Валянціны БАКУН:

— Наш Дом культуры не дае нікому “засохнуць”. Там адно мерапрыемства перацякае ў іншае. Людзі, мне здаецца, нават стамляюцца ад іх... Але ўсё роўна ідуць! Была б маладзейшая, са зрокам было б усё ў парадку, і сама там цяпер, можа, запальвала. Але мяне і раней, і сёння больш усё ж духоўнае прыцягвала і прыцягвае, там маё сэрца, думы, вершы і вера.

У паэтку Валянціны Бакун ужо выйшлі два зборнікі.

Бібліятэкар Людміла Каткавец чакае ў госці пісьменнікаў.

варыства тых, хто кепска бачыць, з яго творчай часткай ездзіла з канцэртамі па гарадах. У Брэсце мяне, як аказалася, пачула паэтка Надзея Парчук. Выйшла са мной на кантакт, папрасіла высласць ёй усе мае вершы, прачытаўшы іх, сказала, што мне абавязкова трэба выдаць зборнік.

На дапамогу прыйшлі мотальскія прадпрыемальнікі — яны выдзелілі сродкі на выданне кнігі, а Надзея Мікалаеўна выступіла карэктарам. Амаль 14 гадоў не бачыла Валянціна Васільеўна, шматлікія аперацыі, здавалася, не дапамагалі. Але апошняя, у Гомелі, вынік дала. І хай у спадарыні Бакун па-ранейшаму не ўсё так добра са зрокам, але паэзія — заўсёды з ёй (у паэтку ўжо два зборнікі). А што бачыць яна дакладна, дык гэта тое, што адбываецца з мотальскай культурай.

Каментарый Валянціны БАКУН:

— Мне ў маім становішчы нека дзіўна было б казаць, што ў бібліятэцы

думваюся: быў бы ў мяне зрок, ці здолела б я рыфмаваць, ці аддала б яго за гэта ўменне?

ЦУДА-ДОМ

У холе Дома культуры вы адразу трапляеце ў казку: тут круглы год дзейнічае “Цуда-хутарок” — яго выгляд змяняецца ў залежнасці ад пары года. У час майго прыезду гэта быў вясковы падворак, складзены з фрагментаў дзвюх хат, часткі плота, лаў, ручайка, кусцікаў, упрыгожаных гірляндамі, з птушачкамі на галінках з першымі лісцічкамі. Як сцвярджаюць работнікі ДК, калі дакрануцца да пэўнага дрэўца і загадаць жаданне, то яно павінна здзейсніцца. А некаторым са штучных птахуў (гучыць фанэграма іх спеваў) дадзены імёны тых самых работнікаў, у тым ліку дырэктара ўстановы Сяргея Псысчаницы.

— Моталь наогул горад ініцыятыўных людзей, якія, як бачыце, працуюць і ў нас, — паведамляе ён. — Насельніцтва скара-

Калі з'яўляецца тутэйшы аналаг замежнага музычнага хіта, мала хто задумваецца, колькі высілкаў было прыкладзена на стварэнне чакаемай кампазіцыі. Бо справа не толькі ў рыфмаванні слоў паводле кантэксту, а яшчэ ў патрэбе суаднесці словы з музычнай фразай. Калі ж перакласці трэба не проста шлягер, а тэкст сучаснага мюзікла, што вылучаецца разнастайным музычным шэрагам, дасягнуць пастаўленай мэты становіцца складана ўдвай. Аглядальнік “К” даведлася ў мастацкага кіраўніка тэатра “Тэрыторыя мюзікла” Настасі ГРЫНЕНКА, якія цяжкасці ўзнікаюць на шляху пераносу сусветнага матэрыялу на беларускую глебу.

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Ганны ШАРКО

Днямі тэатр Геннадзя Гладкова “Тэрыторыя мюзікла” адкрыў у Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры выставу “Звычайны чараўнік” у гонар свайго пяцігоддзя. Экспанаты распавядаюць пра кухню кампазітарскай працы ўласна Гладкова, а таксама пра здабыткі калектыву за гэты час.

За невялікі тэрмін афіша аўтарскага тэатра пашырылася на дзясяткі спектакляў вядомага кампазітара ды шматлікія канцэртныя праграмы з хітоў сусветных мюзіклаў. Значнай вехай на першым этапе свайго існавання стала ліцэнзійная брадвейская пастаноўка “Непадалёк ад нормы”. Дзякуючы намаганням Настасі Грынэнка і яе брата Аляксея, папулярны ў свеце мюзікл атрымаў першы паўнаўладны кірылічны пераклад. У кампаніі Music Theatre International, якая кіруе аўтарскімі правамі на дадзены спектакль, беларускіх аўтараў прайнфармаваў: у выпадку звароту зацікаўленых з постсаветскай прасторы, у першую чаргу МТІ прапануе менавіта беларускі варыянт лібрэта.

У НОТНЫМ ЦЭЙТНОЦЕ

— Людзі, што прыходзяць да нас у глядзельную залу, наўрад ці ўяўляюць сабе, колькі нюансаў трэба ўлічыць, каб у выніку загучаў зладжаны нумар. Зразумела, нам неабходна перадаць сэнс, закладзены замежным аўтарам у радкі. Але для музычных твораў пераклад павінен быць эквірытмічным — інакш кажучы, з захаваным вершаваным памерам.

Складанасці чакаюць на кожным кроку. Напрыклад, у англійскім маўленні вельмі шмат аднаскладовых слоў, якія збягаюцца ў простыя сказы. У рускай мове аналагі такога ж памеру знайсці складана. А калі на сцэну выходзяць героі-падлеткі, якія перакідваюцца слэнгавымі слоўцамі, то нам патрэбна не толькі патрапіць у памер, але і падабраць тое, што будзе натуральна гучаць у нашых рэаліях. Дадайце сюды неабходнасць дапасавання па склонах — адразу “ўсплываюць” дадатковыя складны, нот на якія ў першакрыніцы не разлічана. Памятаю, як ламалі галаву над размоўным амерыканскім “Неу”. Нашых аналагаў гэтаму амерыканскаму выклічку мора — “прывітанне”, “пакуль”, “як справы?” і іншае ў залежнасці ад сітуацыі. Нам жа ў кожным выпадку нава вышуквай слова, што адпавядала б усім жанравым патрабаванням.

Рыфмуецца з лібрэта

Настасся Грынэнка адаптуе сусветны музычны матэрыял для беларускага глядача.

Заакіяўскія лібрэтысты шмат эксперыментуюць з пабудовай рыфмаў, адмыслова іх пераплятаюць, прынамсі, могуць зарыфмаваць сярэдзіну радка з канцом трэцяга куплета. Трэба ўлічваць і сістэму рытмаў, якая звязана з музычнай фразай, не забывацца на вобразнасць, якая існуе ў тэкстах першакрыніцы. Аўтары часта выкарыстоўваюць гульню гукаў, напрыклад, адмысловае спалучэнне ў пэўным моманце свісіячых ці шыпячых. У сучасных кампазітараў мелодыя залежыць ад мелодыкі маўлення.

Знаўцы музычных паставак добра ведаюць і такую фішку, што для музычнага радка пэўныя гукі на верхніх нотах зручныя для спеваў, а іншыя — не. Дадайце неабходнасць трымаць на прыкмеце моцныя і слабыя долі музыкі, бо націск у слове павінен супадаць менавіта з моцнай доляй. Нюансаў шмат.

КАБ НЕ ПУСТАВАЛІ СЛОВЫ

— Брацца за пераклад актуальнага твора лепш, калі ты даведчаны ў паняццях, звязаных з культурай аўтара лібрэта. Ніводны слоўнік не растлумачыць найноўшага слэнгу, не дасць спасылкі на сучасныя падзеі, якія знаходзяць адлюстраванне ў спектаклі. У гэтым сэнсе нам вельмі пашчасціла, што Аляксей доўгі час вучыўся, а зараз выкладае ў Нью-Ёрку (Аляксей

Грынэнка абараняе доктарскую дысертацыю ва Універсітэце Нью-Ёрка і выкладае тамтэйшым студэнтам дысцыпліны, звязаныя з гісторыяй амерыканскай музычнай культуры — Н.П.). Ён варыцца ў гэтай культуры, а калі сам чагосьці не ведае, то ў каго-небудзь можа запытацца. Прынамсі, калі мы рыхтавалі канцэртны нумар з іншага мюзікла, доўга не маглі адшукаць наш аналаг да арыгінальнага тэрміна. І толькі дзякуючы намаганням брата высветлілася, што гэта было

“ЗГУБІЦЬ” ДЗЕЛЯ ГАРМОНІ

— Мой брат чуў італьянскі варыянт “Непадалёк ад нормы” і прыкмеціў, што італьянцы, чые словы таксама даўжэйшыя за англійскую норму, проста дадаюць ноты, якіх ім не хапае. Мы з Аляксеем усё ж імкнемся захаваць арыгінальны музычны малянак. Праўда, на паперы тэкст можа выглядаць добра, а пачынаеш падключаць музыку — і разумеш, што ён не пецца. Ці, бывае, перакладаеш фразу і разумеш, ідзе згустак узрыўных

вораць у айчынныя ВНУ, але які стала практыкуецца на Брадвэй: на кожную новую пастаноўку да свайго персанажа неабходна шукаць адмысловы голас.

Брадвейскі матэрыял мае характэрны для нас ссунуты рытм, вельмі складаны вакальны партыі, якія часта ідуць уразрэз з інструментальнай партыяй, але ўсё роўна патрабуюць трапляння ў ноты. Аўтарамі прыдуманых вельмі складаных ансамбляў, у якіх важна яшчэ знайсці апору, каб дакладна пабудоваць шматгалоссе. Выканаўцам патрэбна

пераадольваць некаторыя дыкцыённыя складанасці, што ўзнікаюць з-за спецыфікі кожнай з моў. Спраўца са многімі цяжкасцямі нашаму калектыву дапамог педагог па вакале Эндру Бёрн з США. Вы б бачылі, як уздыхаў амерыканец над стандартнымі для нас гукамі, накішталт “ы”, які цяжка ўбудоваць у амерыканскую традыцыю выканання.

СКАВАННЯ АДНОЙ СЦЭНАЙ

— Жанрава мюзікл адрозніваецца ад оперы тым, што яго музыку асобна ад вершаў слухаць недарэчна. Таму і роля ў музыкантаў адмысловая: ім трэба не толькі знаходзіцца на сцэне, але і чуць кожнае слова. Перастроіцца неабходна і выканаўцам: працуючы з аркестрам, артысты прызвычайліся арыентавацца на дырыжора, які ўсе звязкі браў пад сваю адказнасць. У мюзікле ўсе залежаць адзін ад аднаго. У кожным нумары неабходна вынайсці сваю зыходную кропку. А яе яшчэ паспрабуй намацаць, калі, напрыклад, салісту трэба “ісці” ад барабаншчыка — музыканты ж сядзяць у яго за спінай!

На маё шчасце, усе гэтыя моманты дакладна прапісаны ў брадвейскім клавіры. Працаваць з ім я навучылася яшчэ на “Вестсайдскай гісторыі” ў Музычным тэатры: тады сваімі сакрэтамі з калектывам дзяліўся амерыканскі дырыжор. У новым праекце назапашаны веды прыйшліся як нельга дарэчы, бо моманты, якія ў мюзікле 1950-х сустракаліся разы два за спектакль, у сучасным матэрыяле выскокваюць хіба што не ў кожнай сцэне.

У “Непадалёк ад нормы” шмат дыялогаў на музыцы, якая яшчэ так раскладзена, што недзе артысты ідуць за музыкантамі, а недзе — музыканты за артыстамі. Рок-групе не расслабіцца: то па рэпліцы артыста неабходна змяняць такт у музыцы, то на пэўны рух акцёра трэба даць збіўку, пасля якой распачнецца кульмінацыйны нумар. Спачатку рок-гурту пад кіраўніцтвам Ціхана Золатава было незвычайна, сёння ж мы сапраўды — адзіная каманда. І без гэтых людзей ужо немагчыма ўявіць сябе гэты працяглы па часе, складаны, ужо стаўшы нам родным, праект, які дапамог далучыць айчынную публіку да найноўшай плыні сусветнага музычнага мастацтва.

Момант, пра які амаль не гавораць у айчынныя ВНУ, але які стала практыкуецца на Брадвэй: на кожную новую пастаноўку да свайго персанажа неабходна шукаць адмысловы голас.

героі спасылаюцца ў пэўных момантах на кнігі ці фільмы, не заўсёды вядомыя нашай публіцы. Нам пашчасціла, што ў арыгінале згадваецца добра вядомая нашаму глядачу стужка “Пралятаючы над гняздом зязюлі”. А вось апавяданне Дэніела Кіза “Кветкі для Элджэрнана” вядома вузкаму колу публікі. Хацелася ж, каб назва выклікала ў беларускіх глядачоў такія ж асацыяцыі, як у наведвальнікаў Брадвэя. Перабіралі сюжэты, што так ці інакш закраналі пытанні псіхічна хворага чалавека, каб пры гэтым кнігу ведалі за акіянам, бо ў цэнтры пастаноўкі сям’я амерыканская. У выніку спыніліся на “Ідыёце” Фёдара Дастаеўскага.

англійскай мове. Ды і ў любым музычным спектаклі можна не дачуць тое-сёе, бо словы гучаць нарапеў, а не дакладна артыкулююцца, як у вусным маўленні.

Айчынным выканаўцам, якія маюць за плячыма класічную вакальную школу, не заўжды проста перастроіцца на нязвычайную манеру спеваў, бо ў мюзіклах пабудова гучы бліжэй да звычайнай гутаркі. Да нас на рэпетыцыі прыходзіў хлопец з выдатнай кансерваторскай падрыхтоўкай, але, як ён ні імкнуўся, так і не змог зламаць класічны вакальны стэрэатып. У гэтым сэнсе захапляюся неверагодным майстэрствам і акцёрскай гнуткасцю Святланы Мацыеўскай. Дарэчы, гэта момант, пра які амаль не га-

Рэформа набліжаецца?

Што зняў і будзе здымаць “Беларусь-фільм”, ці зменіцца структура Нацыянальнай кінастудыі і якіх сцэнарыстаў там шукаюць — генеральны дырэктар установы Уладзімір Карачэўскі пасля 100 дзён на новай пасадзе публічна агучыў праграмныя захады па далейшай працы прадпрыемства.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Сяргея
ЖДАНОВІЧА

ПРАДЗЮСІРАВАННЕ І МАРКЕТЫНГ

Вітальную прамову Уладзімір Карачэўскі пачаў з прызнання таго, што кінастудыя знаходзіцца на золку рэформаў. Кіраўнік падкрэсліў, што ранейшая мадэль вытворчасці даўно патрабуе перазапуску і карэкціроўкі. “Сёння, у першую чаргу, мы павінны шукаць партнёраў — прадзюсараў, дыстрыб’ютараў, а таксама разумець, каму і як будзем прадаваць наш прадукт”, — сфармуляваў сваю выснову пасля вывучэння працы прадпрыемства гендырэктар. Па яго словах, адвольны выпуск фільмаў у абстрактнае “куды-небудзь” спараджае падобны ж вынік. “У часы рынкавай эканомікі ў галаве мусяць быць такія паняцці як маніторынг, прадзюсіраванне і маркетынг. І мы павінны гэтаму вучыцца, вывучаць, каму наш прадукт патрэбны”, — вылучыў ён падыход, якім мусіць кіравацца студыя сёння.

Пастаўленае пытанне, якой увогуле павінна быць структура “Беларусь-фільма”, пакуль адказу не мае. “Вывучаем вопыт іншых краін. Я за гэты час пабываў на “Мосфильме”, “Ленфильме”, ва Узбекістане, Таджыкістане, — паведаміў Уладзімір Карачэўскі. — Шукаем аптымальную мадэль прадпрыемства, якая падыдзе да нашай эканомікі. На маю думку, гэта пытанне трэба разглядаць комплексна, таму зараз перагледжваем усю структуру кінавытворчасці ў нашай краіне: узаемадзеянне з Міністэрствам культуры, з кінапракатнымі арганізацыямі, глядзім, якая можа быць эфектыўная нарматыўная база. Важна бачыць усё ў цэлым, а не з пункту гледжання нейкага аднаго праекта “Беларусь-фільма”. Не выключаю і варыянт, калі наша студыя можа абраць такі ж шлях, як “Мосфильм” — стаць кінафабрыкай”.

Таксама ў будучыні не выключаецца і варыянт

Уладзімір Карачэўскі мае намер пераўтварыць айчынную кінастудыю.

выхаду асобных структур “Беларусь-фільма” з-пад яго крыла. У большай ступені на дадзеным этапе гэта датычыцца Тэатра-студыі кінаакцёра і вытворчага комплексу “Аўтабаза”, якія, па словах Уладзіміра Карачэўскага, гатовыя да самастойнай дзейнасці.

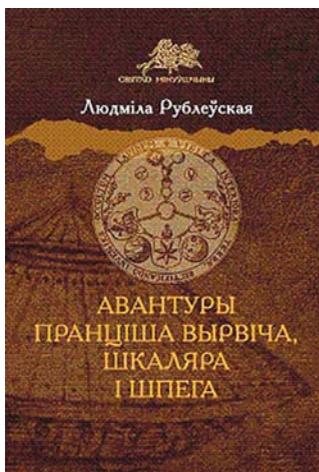
Зараз студыя запрашае да супрацоўніцтва ўсіх кінавытворцаў, што працуюць у Беларусі. “Мы знізілі каэфіцыент арэнды для кінавытворчых арганізацый і зацікаўлены ў дзяржаўна-прыватным супрацоўніцтве, — паведаміў Уладзімір Карачэўскі. — Спадзяюся, што ўваходжанне прыватных прадзюсараў на студыю дасць свой плён, бо ў большасці выпадкаў кіно — гэта камерцыйная справа, якая патрабуе розных захадаў і сувязяў”.

Устаноўка на эфектыўнасць — выраз, які не аднойчы падчас сустрэчы выкарыстаў гендырэктар “Беларусь-фільма”. Таму будзе перагледжвацца і штатны расклад студыі. “Я зацікаўлены ў эфектыўнай камандзе, якой можна давяраць, — сфармуляваў сваю ўстаноўку па кадравым пытанні кіраўнік. — Кінастудыя — гэта не месца для разборак, а для рэалізацыі творчых праектаў. Я буду патрабаваць да кожнага кіраўніка падраздзялення”.

Генеральны дырэктар закрэпіў і такую вытворчую праблему як несвоечасовы выпуск фільмаў. “Мяркую, што на будучыню, каб пазбегнуць зрываў тэрмінаў, кожная стужка будзе мець уласны рахунак”, — агучыў ён рашэнне праблемы.

Уладзімір Карачэўскі падкрэсліў, што лічыць фарміраванне станоўчага ідэю “Беларусь-фільма” адной са сваіх галоўных задач. Плануецца перазапуск сайта кінастудыі на трох мовах — беларускай, рускай і англійскай, а таксама выпуск промаролі-

чам”. Глава прадпрыемства распавёў пра дамоўленасць са сталічным кінагэатрам “Піянер”, дзе на рэгулярнай аснове — два разы на тыдзень — будзе ладзіцца Дні “Беларусь-фільма”. “Дакументальнае, анімацыйнае беларускае кіно, рэтрэспектывы, сустрэчы з акцёрамі”, — удакладніў фармат сеансаў спадар Карачэўскі.

Гендырэктар пра запуск фільма па твору Людмілы Рублеўскай: “Я хацеў бы даць шанец нашаму кіно ў прыгодніцкім жанры”.

каў, якія рэкламавалі б прадукцыю “Беларусь-фільма”. Моцна зацікаўлена кінапрадпрыемства і ў новых рынках збыту. Так, у якасці прыярытэтных кірункаў — рынкі Сярэдняй, Цэнтральнай, Паўднёва-Усходняй Азіі, Усходняй і Заходняй Еўропы.

“Пракатная гісторыя нашага кіно слаба прапрацавана, — канстатаваў гендырэктар. — Зараз у нас ідзе інвентарызацыя каталога. Пачынаем шчыльна працаваць з тэлеканаламі. Прапрацоўваем сістэмную работу з кінавідэапрака-

там”. Глава прадпрыемства распавёў пра дамоўленасць са сталічным кінагэатрам “Піянер”, дзе на рэгулярнай аснове — два разы на тыдзень — будзе ладзіцца Дні “Беларусь-фільма”. “Дакументальнае, анімацыйнае беларускае кіно, рэтрэспектывы, сустрэчы з акцёрамі”, — удакладніў фармат сеансаў спадар Карачэўскі.

Здымкі нацыянальнага праекта “Янка Купала” плануецца на жнівень.

У планах налета, калі кінастудыя будзе святкаваць свае 95-годдзе, — фестываль “Беларусь-фільма”. “Гэта будзе свята і ў рэгіёнах, і на самой кінастудыі. Яно будзе і для прафесіяналаў, і для нашых грамадзян, што хочуць ведаць, што зараз здымаецца на “Беларусь-фільме” і якое увогуле айчыннае кіно. Мы мусім сустрэць юбілей з іншым стаўленнем да кінастудыі”, — падкрэсліў Уладзімір Карачэўскі.

ШТО Ё ЗАПУСКУ

На прадпрыемстве запускаяецца нацыянальны праект пра Янку Купалу — па сцэнарый Алены Ка-

люновай плануецца зняць паўнаметражную стужку, рэжысёрам якой выступіць Уладзімір Янкоўскі. Прадугледжваецца яе тэлевізійная версія ў чатырох серыях.

“З улікам таго, што фігура Янкі Купала вядомая не толькі ў Беларусі, мы спадзяемся на пракатную гісторыю карціны і за яе межамі, у той жа Расіі. Тым больш што жыццё беларускага класіка абарвалася ў Маскве, — пракаментываў дырэктар кінастудыі. Здымкі будуць адбывацца на тэрыторыі Беларусі, Расіі і Польшчы. Як запэўніў кіраўнік установы, у стужцы прагучаць тры мовы — адпаведна той мясцовасці, дзе адбываецца дзеянне.

Другі новы праект кінастудыі — прыгодніцкая карціна на творы беларускай пісьменніцы Людмілы Рублеўскай “Авантуры Пранціша Вывіча, шкаляра і шпегі”. Адаптаваны сцэнарый зробіць Валянцін Залужны. Рэжысёр стужкі — Аляксандр Анісімаў, вядомы па працах “Сляды на вадзе”, “Неверагоднае перасоўванне”. “Спадзяемся атрымаць цікавую прыгодніцкую тэлевізійную гісторыю з магчымым працягам, бо ў Людмілы Рублеўскай напісана не адна кніга пра авантуры цікавага героя”, — зазначыў Уладзімір Карачэўскі.

Гэтаксама кінастудыя разглядае сумесны з палякамі праект — здымкі анімацыйнай паўнаметражнай карціны пра Бела-вежскую пушчу. “Нашы партнёры прапануюць улажыцца не толькі грашыма, але і творчымі сіламі. Над стужкай будуць пра-

цаваць як беларускія, так і польскія аніматары. Мы маем сур’ёзны намер прадставіць нашу краіну на сусветным кінарынку”, — зазначыў спадар Карачэўскі.

Гэтаксама ў кааперацыі з французскімі інстытуцыямі мусіць быць створаны дакументальны фільм аўтарства Дзмітрыя Махамета — беларускага рэжысёра, які зараз працуе ў Францыі.

Што да мастацкіх стужак, якія завершаны, ці праца над якімі яшчэ вядзецца, былі ўзгаданы: вострапалітычны баявік па творы Мікалая Чаргінца “Чорны сабак” Аляксандра Франскевіча-Лае, “Жыццё пасля жыцця” Дзмітрыя Астрахана і маладзёжны альманах “Вайна. Застацца чалавекам”. Першы праект — завершаны, другі знаходзіцца на стадыі постпрадакшану, а здымкі трэцяга адбываюцца на натурнай пляцоўцы “Беларусь-фільма” акурат зараз. “Спадзяемся, што альманах выйдзе ў пракат бліжэй да Новага года”, — адзначыў дырэктар кінастудыі.

ПРА СЦЭНАРЫ

“Пошук добрых сцэнарыяў і добрых сцэнарных ідэй — няпростая гісторыя, — агучыў яшчэ адну праблему кіраўнік “Беларусь-фільма”. — Ёсць нядрэнныя сінопсісы, але гэтага недастаткова. Я заклікаў бы сцэнарыстаў паставіцца да працы больш сур’ёзна”.

“Мы штодзённа атрымваем па некалькі сцэнарыяў на разнастайную тэматыку, — распавёў начальнік сцэнарна-рэдакцыйнага аддзела “Беларусь-фільма” Антон Сідарэнка. — Часам нават фізічна не паспяваем іх прачытаць. Але, на жаль, большасць аўтараў ідуць у творчасці па пракладзенай дарожцы. 99 працэнтаў сцэнарных твораў, што да нас трапляюць — гэта спроба рэалізаваць адпрацаваныя схемы. Прайшоў паспяхова фільм пра баскетбольную каманду — студыя завалена спартыўнымі ідэямі. З’явіўся серыял на тэлебачанні — і аўтары імкнуцца паўтарыць поспех сцэнарыстаў сучасных меладрам, серыялаў крымінальнага міліцэйскага характару. У той жа час, вобмаль заявак пра нацыяльную гісторыю. Востры недахоп матэрыялаў па тэме жыцця сучаснай Беларусі. Таму хачу звярнуцца да нашых патэнцыйных аўтараў — будзьце арыгінальнымі”.

Як паведаміў кіраўнік кінастудыі, каб выправіць сітуацыю, улетку абвясцяць конкурс на сцэнарый паўнаметражнага анімацыйнага фільма з грашовым прызавым фондам.

Стас ЖЫРКОЎ — імя гучнае перадусім ва ўкраінскай тэатральнай прасторы. Але апошнім часам усё часцей яно гучыць і сярод беларусаў: рэжысёр ставіць п'есы нашых драматургаў, а нашы пастаноўшчыкі супрацоўнічаюць з ім як з дырэктарам — мастацкім кіраўніком тэатра "Залатыя вароты" ў Кіеве. Неўзабаве Стас узначаліць яшчэ і сцэнічнае "Паляванне на качак", да якога рыхтуюцца ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. "К" пазнаёмілася з украінскім рэжысёрам падчас аднаго з яго візітаў у Мінск.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота з асабістага архіва

— Гэта мой сёмы прыезд у Беларусь за апошнія два з паловай гады. За гэты час я ўбачыў, што ёсць краіна, дзе разумеюць маю мову. Гучыць, можа, пафасна, але для мяне гэта важна, — кажа Стас. — Вы можаце гаварыць па-беларуску, я па-ўкраінску, і мы адзін аднаго разумеем. Дый увогуле Беларусь цікавая мне як прастора. Хаця, калі я прыехаў першы раз, не мог усвядоміць, чаму людзі не размаўляюць па-беларуску. Зараз чую вельмі шмат беларускай мовы, і гэта ўжо пазіцыя такая — буду гаварыць так. І за такімі зменамі цікава сачыць.

— Цяпер глядачам трэба рыхтавацца да зменаў у рэпертуары РТБД. Калі ўбачым у вашай пастаноўцы спектакль па п'есе Аляксандра Вампілава "Паляванне на качак"?

— Рэпетыцый пачнуцца 20 жніўня. Прыблізна вызначыўся з камандай, але пакуль не хачу пра гэта падрабязна гаварыць. Спадзяюся, што будзе вельмі цікавы працэс. Прынамсі, я ў прыемным чаканні. З велізарнай павагай стаўлюся да тэатра беларускай драматургіі і лічу, што за пэўнымі паказчыкамі гэта найлепшы тэатр у вашай краіне. Тут фантастычныя акцёры! Мяне запрасіў былы дырэктар РТБД Уладзімір Карачоўскі. У Мінску ў 2015 годзе праходзіў фестываль, падчас якога паказалі мой спектакль "Любоў людзей" па п'есе вашага аўтара Дзімы Багаслаўскага (а сёлета ў маі яшчэ і "Тата, ты мене любіў?" — "К"). Мне тут адразу закінулі думку: "Можа, што-небудзь разам зробім?" Потым я прыязджаў як рэжысёр на драматургічную лабараторыю, што праходзіла пад Мінскам, размова пра супрацу была працягнута. У выніку мы вызначыліся з матэрыялам — "Паляванне на качак". Для мяне гэта таксама выклік, бо п'еса Вампілава легендарная. Я заўжды хацеў яе паставіць, але гэта як доўга марыць купіць сабе штосьці, а затым набыць і ўсё адно не ўсведамляць, што гэта тваё нарэшце.

— Украінскія медыя пішуць пра вас як пра рэжысёра, які прынцыпова ставіць сучасную драматургію.

— Большасць маіх пастановак сапраўды па сучаснай драматургіі (Павел Ар'е, Ганна Яблонская, Яраслава Пуліноўч, Дзмітрый Багаслаўскі, Васіль Сігараў, Міхай

Дурнянкоў — "К"). Але я не стаўлюся да п'есы Вампілава як да класікі, хаця фактычна так і ёсць. Проста разумею, што мы ўсё адно будзем ствараць сваю гісторыю пра тое, што адчуваем тут і зараз.

ЗА ТЫДЗЕНЬ ПРЫДУМАЦЬ НОВЫ ТЭАТР

— Тут і зараз — галоўны прынцып, згодна з якім працуе тэатр "Залатыя вароты", які вы ўзначальваеце ў Кіеве. Прынамсі, такое ўражанне пакідае яго слоган — "Тэатр, а не музей".

— Тэатр — гэта жывы арганізм, які адгукаецца на тут і зараз. Таму ў нас нават два слоганы, якія адлюстроўваюць важныя для нас моманты — "Залатыя вароты" — тэатр, а не музей і "Выключы тэлевізар — прыйдзі ў тэатр". Не музей таму, што тэатр не ёсць чымсьці ўсталяваным назаўжды — гэта рух. І таму, што, калі мы з камандай прыйшлі ў тэатр, мала хто ўвогуле ведаў, што ён існуе. Затое ведалі музей "Залатыя вароты".

— Але чатыры гады таму вы прыйшлі ўжо ў тэатр з амаль 40-гадовай гісторыяй.

— Усе, што мы атрымалі — гэта запаскуджанае памяшканне, прычым несацэнічнае і не ў цэнтры горада, 200 тысяч грывен пазыкі, мінусавая рэпутацыя і вельмі

Усе паспяхова тэатры Украіны ўзначальвае адзін чалавек, бо вельмі складана, калі ёсць асобна і мастацкі кіраўнік, і дырэктар.

дрэнныя спектаклі. Без выхадных і без грошай пачалі працаваць. Свае тры першыя заробкі я аддаў на паліграфію, таму што ў тэатра нават не было грошай зрабіць афішы. Так, давялося прайсці пэўны шлях. Затое зараз мы маем вынік. З красавіка па чэрвень, напрыклад, у нас адбылося больш за 15 паездак у розныя краіны — гэта і Беларусь, і Чэхія, і Арменія, і Украіна. Мы шмат падарожнічаем, робім розныя міжнародныя праекты. У гэтым сезоне ў нас паставіў французскі рэжысёр Жюль Адры (спектакль "Сьгодні вечері не будзе" — "К"), а таксама беларускі — Юрый

Пароль — тут і зараз

Дзвікаў (спектакль "Місто богів" — "К").

— Атрымаць руіны і будаваць з іх тэатр так, як бачыцца — якія першыя крокі трэба зрабіць, каб прыняць выклік?

— Вельмі хуткія. Калі вельмі проста сказаць, мы адкінулі ўсё старое і за тыдзень прыдумалі новы тэатр: які ў яго будзе лагатып, слоганы, тэмы сезонаў, унутраныя і знешнія правілы. Каб змяніць рэпертуар, за першы сезон нам давялося паставіць дзесьці прэм'ер. Я шмат працаваў у Германіі (у Магдэбургскім тэатры — "К") і многае ўзяў адтуль, таму зараз наша сістэма працы чымсьці падобная да нямецкай, хаця, канечне, нам яшчэ далёка да яе. Але мы рухаемся.

КАЛІ ТРЭБА — ПАМЫЦЬ ПАДЛОГУ

— Як гэта выглядае знутры?

— Акрамя акцёраў і тэхнічных супрацоўнікаў, у нас ёсць медыядзел, падзелены на розныя часткі. Фэйсбук, сацыяльныя сеткі — гэта адна гісторыя. Відэа і фота — другая. YouTube — трэцяя. Мы пішам медыяплан на месяц-два наперад. Таксама аддзел займаецца нашымі інтэрв'ю. Мы самі здымаем шмат прадакшн-відэа. Асноўны наш механізм продажаў — гэта фэйсбук. Ёсць аддзел менеджменту праектаў: то

бок усё, што мы прыдумалі — паездка на фестываль, дадатковае мерапрыемства і гэтак далей, — можа на сябе ўзяць канкрэтны чалавек. Ёсць, натуральна, фінансавы аддзел. Ёсць творчы — я выкладаў рэжысуру, і некалькі маіх вучаніц працуюць у тэатры на розных пасадах, але мы часам збіраемся з імі і прыдумваем нейкія штуркі. Самае галоўнае ў гэтым механізме — кожны можа змяніць кожнага. Хто заўгодна ў любы момант здольны ўзяць швабру і памыць падлогу, калі так трэба. На маю думку, тэатр мусіць быць такім — каб ты мог рабіць там усё.

— Колькі артыстаў у вас працуе?

— У штаце — 14 акцёраў. Іншыя артысты працуюць па запрашэнні. Я лічу, што гэта нармальны варыянт. Шмат хто любіць наш тэатр, таму дамовіцца заўжды вельмі лёгка.

— То бок за чатыры гады вам удалося радыкальна змяніць імідж тэатра?

— У "Залатых варот" зараз вельмі круты імідж, і нават на здымачных пляцоўках акцёра, пра якога дазнаюцца, што ён у нас працуе, адразу прызнаюць за вельмі класнага чалавека. Ёсць такі арэол паспяховасці ці што. Прагрэсу, сучаснасці і гэтак далей. Мне вельмі падабаецца.

— У чым бачыце прычыну такога стаўлення?

— Думаю, гэта ўсё наша адкрытасць. Адрозна было жаданне зрабіць тэатр не для сябе, а для кагосьці іншага, то бок і для іншых рэжысёраў. Я стаўлю адзін спектакль за сезон. Яшчэ тры-чатыры прэм'еры — іншыя рэжысёры. У сярэднім за сезон выпускаем ад чатырох да шасці

новых спектакляў. Мы пачыналі з таго, што запрашалі дадатковае мерапрыемства і гэтак далей, — можа на сябе ўзяць канкрэтны чалавек. Ёсць, натуральна, фінансавы аддзел. Ёсць творчы — я выкладаў рэжысуру, і некалькі маіх вучаніц працуюць у тэатры на розных пасадах, але мы часам збіраемся з імі і прыдумваем нейкія штуркі. Самае галоўнае ў гэтым механізме — кожны можа змяніць кожнага. Хто заўгодна ў любы момант здольны ўзяць швабру і памыць падлогу, калі так трэба. На маю думку, тэатр мусіць быць такім — каб ты мог рабіць там усё.

ЗМЯШЧАЦЬ ТРЫ ў АДНЫМ

— Як ужываюцца ў адным тэатры і адным чалавеку адразу і рэжысёр, і мастацкі кіраўнік, і дырэктар?

— Такая мадэль кіравання тыповая для Украіны. Усе паспяхова тэатры ўзначальвае адзін чалавек, бо вельмі складана, калі ёсць асобна і мастацкі кіраўнік, і дырэктар. Як бы яны ні сябравалі і як бы ні разумелі адзін аднаго, гэта ў любым выпадку два розныя чалавекі з рознымі жаданнямі і поглядамі. Няхай будзе шмат памочнікаў, як у мяне, але галоўным застаецца хтосьці адзін. Ну вось працаваў бы са мной яшчэ адзін чалавек і казаў бы перад кожнымі гастроліямі: "Нашто мы паедзем у гэты Мінск (ці любы іншы горад)? Мы ж нічога не заробім. Больш за тое — яшчэ патрацім сваё". І як мне яму патлумачыць, што гэта і ёсць справа тэатра — укладаць у імідж краіны свае намаганні і нават грошы? Ведаю дакладна, што ніколі не змагу працаваць з якімсьці дырэктарам. Я сам — тры розныя чалавекі ў розны час. Раніцай я больш дырэктар, таму што працую з дакументамі. Потым на рэпетыцый я рэжысёр, які закрывае сваю прастору ад іншых. На сустрэчах па новых праектах мастацкі кіраўнік — чалавек, які, наадварот, прастору адкрывае.

— Украінскія тэатры праводзяць конкурс на кіруючыя пасады. Вам не шкада было б пакінуць "Залатыя вароты", каб выбудоўваць прастору на свой густ у іншым месцы?

— Не шкада. І я ўжо падаваў дакументы, каб некаторыя лодзі зразумелі, што я не жартую і не трэба мяне чапаць. Але ў любым выпадку не магу пакінуць людзей, якія мяне падтрымліваюць, таму са мной ішла б мая каманда. І гэта не толькі акцёры. Інакш не змагу. Без каманды я ніхто. А тэатр... Ён можа быць розны і ў любым месцы. Галоўнае, каб там не было сумна.

ЛЮБІЦЬ ТОЕ, ШТО РОБІШ

— Калі вам сумна ў тэатры?

— На спектаклях, якія нікому не патрэбныя — ні рэжысёру, ні акцёрам. Яшчэ сумна, калі людзі не любяць тое, што яны робяць. Сумна, калі грошы дзяржаўныя ідуць на блага тэатры.

— З чаго фарміруецца прыбытак, якім ваш калектыў можа распараджацца самастойна?

— З продажаў. У нас у зале невялікая колькасць месцаў — 50 і 70 у розных варыянтах расадкі, але мы зарабляем. Сярэдні кошт білетаў — 10 еўра. Для нашага невялікага тэатра гэта неблагія грошы. Прыбытак мы трацім так, як самі лічым патрэбным — на новыя спектаклі. А муніцыпальнае фінансаванне — гэта наш заробак, прыкладна 300 — 350 еўра. А я ўжо казаў, што і на здымачных пляцоўках нашых артыстаў радыя бачыць, таму скардзіцца няма чаго.

— Акрамя новых спектакляў, што яшчэ мусіць ствараць рух на сцэне ці па-за ёй?

— Амаль кожны месяц мы ладзім чыткі, канцэрты ці якія-небудзь яшчэ асобныя падзеі. У нас ёсць акцёрская група ZBS-band. На яго ўжо паклалі вока некалькі прадзюсараў. ZBS спяваюць вельмі смешныя акцёрскія песні, але ёсць у іх лірыка — вершы чытаюць. Вельмі крута тое, што яны робяць, і вось на іх канцэрты мы часам прадаём білеты, хаця ўвогуле дадатковыя мерапрыемствы бясплатныя. Напрыклад, скончыўся невялікі спектакль, які доўжыўся крыху больш за гадзіну — робім невялікі перапынак на каву, а пасля чытку ці яшчэ штосьці. У вечар спектакля гэта нібы дадатковы бонус для глядачоў. Гэта яшчэ адна з нашых пазіцый — "Тэатр "Залатыя вароты" заўжды адкрыты для цябе". Так падкрэсліваем той момант, калі тэатр нібыта трошкі больш, чым проста будынак са сцэнай. Я лічу, што ён можа быць проста месцам, дзе табе прыемна, магчыма, часам балюча, але ў цябе ёсць патрэба там знаходзіцца. Зноў-такі — тут і зараз.

На пошукі зніклага тэатра

(Заканчэнне.
Пачатак у № 23.)

Але тэлефонныя роспытты выклікалі сум: нехта з'ехаў з Мінска назаўсёды, нехта ўжо колькі гадоў не ўзнімаецца з ложка, а большасць увогуле пакінула гэты свет.

— Малады чалавек, — уздыхнуў у слухаўку нехта са старых, — здымаць нас вы спазніліся гадоў на пяць.

Адно здолеў знайсці і запрасіць для выканання малюткага эпизода асвятляльніка Габрэйскага тэатра Шарфера — і на тым дзякуй.

Але ўсялякае імкненне павіна ўрэшце ўзнагароджвацца. Я ў гэта веру. “А інакш зачём на земле гэтой...”

Выканаўца галоўнай ролі ў фільме “Запіскі Самсона Самасуя” Валодзя Варанкоў, тады яшчэ артыст Тэатра лялек, дачуўшыся пра мае імкненні, раптам паведаміў:

— А бабуля маёй жонкі Юдзіф Арончык — актрыса Габрэйскага тэатра!

“Кто ищет, тот всегда найдёт!” — аптымістычна завярала песня.

АД ЛАЎРЭНСІ ДА ХАЙКІ

Актрыса тая была нешараговай. Не, яна — прыма трупы! Яскравая гераіня ў галоўных рамантычных ролях: тое бачна нават на паблек-ных фотаздымках у старым альбо-ме жанчыны, якую з павагай інакш як Піфія не назавеш.

Пра Лаўрэнсію ў выкананні Юдзіфі Арончык у спектаклі “Фуэнтэ Авэхуна” пісаў партнёр актрысы Кузьма Клакоў-Рутштэйн: “Калі яна заклікала народных мсціўцаў да паўстання, яе грудны голас то ўздываўся, то падаў, сціхаў. Слёзы каціліся па шчаках”.

Але ў Дзяржаўным кінафотархіве (у Дзяржынску) няма аніводнага метра стужкі, якая хаця б неяк захавала нешта са спектакляў тэатра!

Дзякуй Купалаўскаму: адтуль напрыканцы 1960-х перадалі ў архіў каля чатырохсот фотаздыма-каў, што невядома як туды трапілі: партрэты артыстаў Белдзяржгаб-та, сцэны са спектакляў. У тлумачальных падпісах сустракаюцца недакладнасці, паблытаньня іні-цыялы. Кніжка Ганны Герштэйн “История одного театра” (сталіч-нага выдавецтва “Чатыры чвэрці”, 2000 год) і гэтая мая публікацыя дапамогуць архівістам з Дзяржынска дакладна атрыбуціраваць тых, хто на фотках.

Шмат здымкаў Юдзіф Арончык: яе партрэты, яна ў ролях, гуртавыя. Асабліва зацікавіў адзін: усесаюзны стараста Калінін уручае Юдзіфі нейкую ўзнагароду ў чэр-вені 1940 года. Але ж гэтая дата — час правядзення дэкады мастацтва БССР у Маскве...

Стварыўшы пра яе фільм-ды-логію “10 дзён, што ўстрэслі Мас-кву” і напісаўшы пра тыя падзеі кнігу “Ён смяўся апошнім”, я дакладна, па дакументах, ведаю: спектаклі на ідыш Белдзяржгаб-та афіцыйна ў праграме дэкады не значыліся. Значыцца, існаваў яшчэ нейкі спіс — не толькі прадстаўлен-ных да ўзнагарод удзельнікаў, але і

больш поўны, які ўвогуле ўключаў працаўнікоў мастацтва рэспублікі. Так “пад дэкаду” і сталі заслужа-нымі артыстамі БССР Марк Моін, Абрам Трэпель і Юдзіф Арончык, а яна яшчэ, мо, ордэнаносцам.

На першай жа рэпетыцыі да па-чатку здымак 80-гадовая Юдзіф Самойлаўна адразу ж пацікавілася:

— Вы павінны былі ведаць май-го мужа.

— А хто ён?

— Рэжысёр музычных перадач Марк Моін.

Вось як! Яго ў час нашай сустрэ-чы з актрысай ужо не было ў жы-вых.

У сцэнарыі, у 2-й серыі, мела-ся роля, нібы выпісаная Андрэем Мрыем для Арончык: гаспадыня кватэры, дзе атабарыўся Сама-суя, — старая яўрэйка Хайка, якая быццам бы атруціла кватаранта тухлай рыбінай.

Ніколі да таго і, вядома ж, ніко-лі потым Юдзіф Самойлаўна ў кі-но не іграла: з мастацтвам экрана яны разышліся ў часе і... скажам мягчэй, “па кліматычных” абста-вінах.

А ў працэсе здымак высветліла-ся яшчэ вось што: праз выпадковы збег абставін яна стала — можна рашуча сцвярджаць! — апошнім чалавекам, які бачыў Міхоэлса жывым. Не лічачы яго забойцаў.

У грымёрку Габрэйскага тэатра, дзе яна ў той вечар грала Лаўрэн-сію, зайшоў з ухвальнымі словамі Міхоэлс. Ён прыбыў у Мінск для прагляду спектакля “купалаўцаў”, але не мог не зазірнуць да “адна-верцаў”.

“Фуэнтэ Авэхуна” — зна-кавы для Белдзяржгабта спек-такль — яшчэ да вайны стварыў Леў Літвінаў, які затым перайшоў у Купалаўскі і ў 1944-м паставіў неўміручую “Паўлінку”.

Дарэчы, такі ж спектакль-доў-гажыхар “Несцерка” па п’есе Ві-талія Вольскага паставіў у 1941-м у Віцебску былы рэжысёр Белдзяр-жгабта Н. Лойтэр, які з 1940-га ажно 17 гадоў ўзначальваў Белар-ускі Дзяржаўны тэатр імя Якуба Коласа.

І вось, праз чатыры дзесяці-годдзі пасля забойства Міхоэлса, у 1989-м, мы з Арончык пад’ехалі на машыне да дома на ўзвышшы, побач з перасячэннем Першамай-скай з Чырвонаармейскай, дзе ў 1948-м познім зімовым вечарам пасля спектакля вярталася яўрэй-ская багэма і адкуль Міхоэлс са спадарожнікам-“апекуном” па тэле-фоне тэрмінова некуды выклі-калі.

Затым пад’ехалі з ёю да глухога Беларускага завулка — гэта за ста-дзёнам “Дынама”. Тут раніцай, пасля той вячэры, знайшлі зняве-чаныя грузавіком рэшткі вялікага артыста і сусветнаведамага гра-мадскага дзеяча.

Пасля яго скону адразу ж усе яўрэйскія тэатры ў СССР загадалі зачыніць. Цяпер іх ужо не было ка-му абараняць.

Нават з перадфінальнай сцэны фільма “Цырк”, дзе людзі розных нацыянальнасцяў СССР з куп-летам калыханкі, кожны на сваёй мове, перадаюць з рук на рукі чор-накурае дзіця, спрабавалі выра-заць пяшчотны напеў Міхоэлса на ідыш, але занадта ўжо грубым здаў-ся “скачок” па гуку.

Беларускі габрэйскі тэатр, як і астатнія чатыры ў СССР, закон-чылі сваё існаванне — назаўсёды. Акцёры рассоўваліся па новых месцах працы, па прафесіях, па краінах, а затым і... па светах.

Юдзіф Самойлаўна, паглядзеў-шы наш тэлефільм у эфіры, кра-нальна дзякавала за магчымасць нешта сыграць, а тым больш — з’явіцца на экране.

Час ад часу двухсерыйныя “За-піскі Самсона Самасуя” паўтара-

станавіліся народнымі. Як і чаму гэта так атрымлівалася? Якімі здо-льнасцямі валодала гэтая “дзіўная чацвёрка”?

В 2014-м я здымаў фільм “Кла-сік з Віцебска. Жыццё і смерць Юдэля Пэна”. 83-гадовага маста-ка забілі ў 1937-м, пры тым нічо-га з ягонай кватэры-майстэрні не знікла: аніводнай карціны, ані-воднага рубля, аніводнай рэчы.

Я нават і не спрабаваў шукаць людзей, якія б ведалі Пэна: нават

— Так. Але вы цяпер — рэжысёр.

Натуральна ж, што праз гады, корпаючыся ў гісторыі Габрэйска-га тэатра, я звярнуўся да яе — адзі-най сведкі, да таго ж зацікаўленай і разумнай. Яна напісала пра Бел-дзяржгабт, дзе гралі яе бацькі, кнігу “Лёс аднаго тэатра”. Зразумела ж, дала яе пачытаць.

Напісана хаця і сведкам, але су-хавата — яна тэатразнаўца, як жа інакш! А вось яе каментарый, які тлумачыў гісторыю жыва і вобраз-на, зрабіў нас з жонкай бы глядачамі таго, ужо віртуальнага тэатра.

Аказваецца, паралельна з воль-налюбивай і непакорливай Лаўрэн-сіей у “Фуэнтэ Авэхуна”, Юдзіф Арончык іграла ў іншых спектаклях і хлопчыка-гарбуна, і старую-пад-кулачніцу.

Аказваецца, Франдосу — кахан-ка Лаўрэнсіі — іграў Марк Моін. Рамантычныя зносіны сцэнічных герояў перапляліся з асабістымі: ма-ладзья акцёры пабраліся шлюбам.

Аказваецца, і Моін таксама быў акцёрам шырокага дыяпазону. Га-нна Рыгораўна ўзгадвае моінскага немца-чалядніка ў спектаклі “Глу-хі”: тупы, жорсткі, ліслівы — і пры тым грае на гармоніку.

Аказваецца, незаменны ў тру-пе каскадны комік Абрам Трэпель іграў і юнака Жэньку Ксідзіяса ў “Інтэрвенцыі” Льва Славіна, і адлу-чанага ад свету дзівака ў “Рэкруце”, і спархнелага мянцэ-адсотніка ў “Вальпанэ”.

Аказваецца, Кулакоў, якога я сустрэў ужо нетаропкім старым, быў трыццаць год таму тым яшчэ весялуном, іграў Беню Крыка ў “Захадзе” паводле Бабеля. Ён заклі-каў калег-артыстаў не горбіцца і ба-чыць не толькі жыццёвыя лужыны, а ўзнімаць позірк да зорак!

Запомніліся Ганне Рыгораўне і ролі яе бацькоў, але пра гэта мож-на дазнацца з яе кнігі “Лёс аднаго тэатра” ці непасрэдна ад яе самой... калі не спазніцца.

DEMINUENDO

Гэта музычнае азначэнне, якое заклікае выканаўцаў паступова прыглушваць гучанне. Так пасля забойства Міхоэлса па камандзе ўсемагутных маскоўскіх “дыры-жораў” з восені таго ж 1948 года пачалося ў СССР удушэнне габ-рэйскіх тэатраў.

У Белдзяржгабта паступова — deminuendo! — скарачалі трупу, затым — фінансаванне, пакуль не спынілі ўвогуле, хаця назва бы-ла — Дзяржаўны.

Урэшце, 30 сакавіка 1949 го-да тэатр, які паспяхова працаваў 23 гады, актыўна дзейнічаў нават падчас вайны, у эвакуацыі, закры-лі.

Аб ім ва ўсе наступныя гады амаль не ўзгадвалі і не пісалі. На-ват, колькі мне вядома, няма грунтоўных тэатразнаўчых наву-ковых прац. Быццам і не існаваў такі тэатр. Хаця гэта — частка ку-льтурнай спадчыны шматнацы-янальнай Беларусі. Багаты досвед стварэння яскравых, спецыфіч-на-нацыянальных відовішчаў Белдзяржгабт не перадаў анікому. Перарвалася сувязь часоў. Назаў-сёды. Беззваротна. Ды ці толькі ў гэтым выпадку...

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

Юдзіф
Арончык —
Лаўрэнсія
ў спектаклі
“Фуэнтэ
Авэхуна”.

юць па тэлеканале “Беларусь-3”, і я штораду захапляюся яскравымі акцёрскімі ўвасабленнямі.

А тая роля, якую сыграла там Юдзіф Арончык, пераконвае, што выканаць заповіт сацыялізму — працаваць па здольнасцях — ёй не далі.

ПІФІЯ — БАГІНЯ ПАМЯЦІ

А як яшчэ яе, 95-гадовую, — прабачце, што выкрываю галоў-ную таямніцу жанчыны, — якая валодае такой светлай памяццю, называць?

З 1948 да 1980-га — 32 гады! — аддзел тэатраў у Міністэрстве ку-льтуры БССР вяла найразумейшы і паважаны крытык і тэатразнаўца Ганна Рыгораўна Герштэйн.

Разам з ёю — стол да стала — у вялікім пакоі Міністэрства ку-льтуры БССР, што месцілася на трэцім паверсе правага крыла До-ма Ураду, працавалі: Леаніда Віта-льеўна Доўнар-Запольская, якая курывавала музыку; Пётр Андрэ-евіч Харкоў, які правяраў і візіра-ваў усялякія публічныя тэксты, у тым ліку і песенныя; Ефрасіння Леанідаўна Бондарава — рэдак-тар кінавытворчасці. Гэтыя ча-тыры чалавекі неслі адказнасць за развіццё, па сутнасці, усяго бе-ларускага мастацтва. І, ведаеце, пісалася і выконвалася добрая музыка, ставіліся выдатныя спек-таклі, здымаліся запамінальныя фільмы, нараджаліся песні, якія

ягоны скон — падзея 80-гадовай даўніны!

І вось тут і ўзнікла яна, Пі-фія, — Ганна Рыгораўна Гер-штэйн. Аказваецца, унучатая пляменніца Пэна. Яе бацька — крэўны пляменнік мастака. Рыгор Герштэйн — сын сяс-тры Пэна. Бацька Ганны Рыгор Майсеевіч і маці Капчэўская Эмма Фадзееўна — артысты Белдзяржгабта! У часы досыць частых і працяглых гастрольяў тэатра ў Віцебску Герштэйны з дачкай Ганнай спыняліся і ме-сяцамі жылі ў трохпакаёвай ква-тэры Пэна.

Памяць дзяўчынкі-падлетка... не, не памяць, а нейкая невера-годная фатаграфічная здольнасць Ганны зафіксавала ў трох пакоях-майстэрнях размяшчэнне і змест сотні карцін Пэна: яна дасканала апісвала, дзе якая вісела.

Яна — какетка ва ўзрос-це за 90! — доўга адмаўлялася ад з’яўлення ў кадры — маўляў, “Дрэнна выглядаю!” — пакуль я не напусціў на Ганну Рыгораўну сваю жонку: жанчына неяк угава-рыла жанчыну. Унікальна-ўраж-лівая ўспаміны Герштэйн з’явілі-ся на экране.

Падчас здымак яна звярталася да мяне: “Уладзімір Аляксандра-віч”.

— Ганна Рыгораўна, — пры-чыў ёй, — вы ж ведалі мяне яшчэ студэнтам і заўсёды клікалі Валод-зем.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"
- Выставы:
- Выстава "Сусвет Язэпа Драздовіча".
- Выстава "Кітайскі жывапіс ідэй" — да 26 чэрвеня.
- Выставачны праект "Айвазоўскі і марыністы" — да 3 ліпеня.
- Выстава "Equos. Кон. Конь" — да 26 жніўня.
- Выстава "Калі мы былі дзецьмі" — да 21 чэрвеня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВАХ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выстава твораў Вольгі Навіцкай "Сны аб мінулым" — да 18 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава традыцыйнага мастацтва паўночных народаў Камчаткі "Амато (добры дзень), Каракія!".
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
- Акцыя "Вольнае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:
- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава "Зладзейскія грошы, або Гісторыя фальшываманецтва" — да 11 ліпеня.
- Выстава "Шматколернасць

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

татарскай нацыянальнай культуры" — да 8 ліпеня.

- Выстава чэшскіх фатографіў Іржы Караса мал. і Тэрэзы Шлапотавай — да 20 чэрвеня.
- Персанальная выстава Тамары Дзянісавай "Калі расквітае бзз..." — з 22 чэрвеня.
- "Свята музыкі" ва дварыку Гістарычнага музея — 21 чэрвеня. Пачатак а 18-й.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Інтэрактыўная пазнавальная выстава "Займальная астраномія. Цуды Сусвету" — да 29 ліпеня.
- Праект "Гісторыя ў зыкетках", прысвечаны будаўніцтву Каралем Чапскім завода "Багемія" (сучасны завод "Аліварыя") — да 1 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.

Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Чалавек. Космас. Беларусь" — да 26 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі лісавога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня.
- Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава "Сафары парк" — да 31 жніўня.
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квэст".
- Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава "Пеўчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.

Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";

"Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". ■ Выстава "Звычайны Чараўнік: 5 гадоў Тэатру Генадзя Гладкова ў Мінску" — да 9 ліпеня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
- Выстава карцін з дэнамінаваных купюр Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь "Ад плацяжу да мастацтва" — да 24 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядлова, 4.

Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава фотаздымкаў з архіва Пятра Таранды "Мірны час" — да 17 чэрвеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.

Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.
- Часовая экспазіцыя "Агульная памяць: Нанкінская разня 1937 года" — да 5 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

+37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Тры незвычайныя калекцыі" са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня.
- Выстава "Чвэрць стагоддзя", прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж".
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава Лізаветы Казённавай "Уяві" — да 4 ліпеня.
- Ратуша Вул. Савецкая, 3.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
- Слуцкая брама
- Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91,

(8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
- Квэст "Таямніца двух кудраў".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.

Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя Беларусь "У любові да роднай зямлі".
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні наводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

Акцыі:

- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.

Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
- Выстава "Булгакаў — з'ява незаконная" — да 16 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Жыццёвы і творчы шлях

народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

- Выстава дзіцячых творчых работ "Мы розныя — мы разам", прысвечаная Сусветнаму дню бежанцаў — да 30 чэрвеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскі. Шляхецкі побыт".
- Выстава знакамітага літоўскага фатографа Антанаса Суткуса "Людзі Літвы" — да 8 ліпеня.
- Выстава жывапісу Рыгора Несцерава "На шляху да абсалюту" — да 24 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- Выстава "Горад мары. Мінск у праектах вядомых архітэктараў" — да 24 чэрвеня.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Куфэрак: на вайне і ў бальнай залі" — з 20 мая да 9 верасня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.

Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8.

Тэл.: 321 24 30.

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"

(пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

Тэл.: 321 24 30.

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава "МотаВелаМінск. Двухколавая гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

■ Інтэрактыўны праект

Па пытаннях

размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

пра гісторыю мінскай фатографіі "Прывітанне з Мінска" — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-

МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.

Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Прырода Лідчыны".
- "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:
- Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера".

■ "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".

■ Мемарыяльны пакой Валянціна Таўлая.

■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".

■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".

■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".

■ Выстава "Надзейны шчыт краіны".

■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".

■ Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-

КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.

тэл. (8-01597) 2 14 70.

■ Пастаянная экспазіцыя:

"Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".

■ Філатэлістычная выстава "Адам Міцкевіч і Ігнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі".

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.

■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".